

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 728722/12

בבית הדין הרבני האזורי ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב מרדכי רלב"ג – ראב"ד, הרב דוד שני, הרב חיים ו' וידאל

התובע: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד רוז וינשטוק)

נגד

הנתבעת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד ישראל קדמי)

הנדון: תביעת האיש לחייב את אשתו לשעבר להשתתף עימו בחובות

פסק דין

לפנינו נדון חובות וחלוקתם בין הצדדים.

דעת הרב מרדכי רלב"ג

רקע ועובדות

הצדדים נישאו בשנת 1977 והתגרשו ביום י"ב בחשוון תשע"ח (1/11/2017). מנישואין אלו נולדו להם ארבעה ילדים, הגדולה בת 41 והצעיר בן 26.

האיש הוא פנסיונר, עובד פה ושם בשיפוצים, ונוסע הרבה לחו"ל לאסוף כסף. האישה אינה עובדת, מקבלת קצבה מהמל"ל, וסובלת מדיכאון לידה. מאז 2013 עזבה האישה את הבית, והאיש גר יחד עם שני ילדים בדירה המשותפת. שני ילדים אחרים נשואים.

הצדדים הסכימו כי מועד הקרע הוא יום הגירושין.

לצדדים יש דירה שנמצאת בתהליכי מכירה, ויש חובות גדולים בסך כולל של 684,782 ₪ נכון למועד הקרע שחלקם רשומים על שם שניהם וחלקם לא. לדברי האיש יש לחייב את שני הצדדים בחובות הללו, אך לדברי האישה אין לחייבה בהם, שכן מדובר בחובות שהאיש יצר מהימורים וכיו"ב.

בהסכם הגירושין שלהם נאמר שביה"ד יכריע בעניין חובות הצדדים לאחר קבלת חו"ד של אקטואר.

ביום ד' בכסלו התשע"ח (22/11/2017) מינה ביה"ד את רו"ח מהלא לבדוק את טענות הצדדים בעניין החובות. רו"ח מהלא הגיש דו"ח ביום 31/10/2018. ביום 5/6/2019 הגיש רו"ח מהלא עדכון.

ביום כ' במרחשון התש"פ (18/11/2019) התקיים דיון שבו נחקר רו"ח מהלא.

ביה"ד הורה לצדדים לסכם את דבריהם בעניין החובות.

סיכומי הצדדים הגיעו ולהלן תמצית דבריהם.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מכיוון שההרכב התחלף, קיים ביה"ד דיון נוסף ביום 12/1/2021 שבו טענו הצדדים את טענותיהם בקצרה בפני ההרכב החדש. בדיון הודתה האישה שהאיש היה עוזר ותומך בה כלכלית לאורך השנים גם כשהייתה מחוץ לבית. היא גם הודתה שחתמה בפני עו"ד על מסמך שמסמך את בעלה לשעבר לטפל בכל העניינים הכספיים של הצדדים. היא גם הודתה שפרטה שיקים במכולת.

טענות האיש

האיש מפרט בסיכומיו את החובות בסך של כ-300,000 ₪ נכון ליולי 2020, וזאת מלבד המשכנתא ושכ"ט עו"ד עבור מכירת הדירה בסך של 540,000 ₪ שכבר שולמו.

טענות האישה

- א. האישה לא ויתרה על כתובתה, והיא תובעת אותה.
- ב. האיש חייב לשלם דמי שימוש, הוא גר לבדו בנכס המשותף מאז 2013.
- ג. האיש לקח הלוואות לצרכיו האישיים, הוא דאג לרשום אותם גם על שם האישה. האיש היה מהמר כרוני, ובזבז כספים רבים על כך, וכן על בילויים ונסיעות לחו"ל. לפיכך עליו לשאת בחובות אלו לבדו.
- ד. מהדו"ח של רוה"ח מהלא עולים שקרים רבים שהאיש שיקר.
- ה. חלק גדול מהחוב לדברי האיש הוא מהשיפוצים. לדברי האיש מדובר בשיפוץ מאוד יקר, אך רוה"ח דחה זאת מכל וכל. האיש גם טען על הוצאות חודשיות אסטרונומיות של 17,000 ₪ בחודש. 7000 ₪ במכולת, 2000 ₪ בחודש חשמל וכו'. אך טענות אלו התבררו ע"י רוה"ח.

דו"ח רוה"ח מהלא

- א. עיקר החובות נוצרו לדברי האיש כתוצאה מהשיפוצים. הם קנו את הדירה הנוכחית ב-1995, ושיפצו אותה. האיש החליף כמה גרסאות מול רוה"ח, ולפי הגרסה היקרה ביותר עלה השיפוץ 120,000 דולר, שזה כ-500,000 ₪ אז. רוה"ח כתב שזה לא אמין כלל, הן מצד מחירי השיפוץ באותה תקופה, הן לאור השיפוץ שראה בעיניו. בשלב הראשון טען האיש שלא גררו שום משכנתא, אך לאחר מכן התברר על פי מסמכים שהיו שתי משכנתאות שנגררו על הדירה הזאת, מבנק ירושלים ובנק מזרחי טפחות. בגין משכנתאות אלו שילמו הצדדים בתקופה שלאחר רכישת הדירה ועד 2010 סך של כ-250,000 ₪.
- ב. לדברי האיש החובות נוצרו גם מהוצאות המחיה השוטפות. הדברים נבדקו, וטענותיו של האיש התבררו והתבררו כלא אמתיות בלשון המעטה (הוא טען שבכל חודש הוא מוציא 17,000 ₪: מכולת – 7000 (!), חשמל – 2000 (!), תרופות – 1400 (!), מוניות – 1300, וכו'). לפיכך אפשרות זו ליצירת החובות נשללה.
- ג. האיש טוען שחלק מהחובות נוצרו בגלל שחיתן ילדים ובגלל עזרה לבן [...].
- ד. האישה טוענת שהאיש מכור להימורים, ומזה נובעים החובות. טענה זו לא הוכחה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

דיון והכרעה

מסגרת הדיון – חוק יחסי ממון

בתיק זה לא קיבלו הצדדים בפירוש לדון בחובות וזכויות כפי חוק יחסי ממון, אך למרות זאת אין ספק שהם קיבלו עליהם את הוראות החוק והפסיקה המקובלת שעל פיו, כפי שתי הראיות דלהלן:

א. בהסכם הגירושי של הצדדים מיום 1/11/2017 נאמר:

ביה"ד ידון בתביעה הכתובה לאחר סידור הגט ולאחר הכרעת ביה"ד בנושא הרכושי והצדדים מסמיכים את ביה"ד להכריע בתביעת הכתובה על פי שיקול דעת ביה"ד לפי סעיף 79 לחוק בית המשפט.

למה לדון בכתובה רק לאחר סיום נושא הרכוש? מה הקשר בין הדברים? דבר זה יובן רק אם נאמר שהצדדים הסכימו שנושא הרכוש יידון בהתאם לחוק יחסי ממון, ואז יש ליישם את הפסיקה שאין כפל הטבות, גם תקבל כתובה וגם זכויות לפי חוק יחסי ממון, ולכן יש לדון קודם ברכוש ורק אח"כ לדון בכתובה אם יש טעם בכך עדיין (שהרי אם תקבל מהאיש זכויות שעל שמו שהן יותר מסך הכתובה שלה לא תקבל כתובה בנוסף לכך גם אם תהיה זכאית לכתובה).

ב. כל הדיונים, כתבי הטענות של הצדדים וטענותיהם היו כפי החוק: האיש שמבקש לחייב את האישה לשאת יחד עימו בחובות שעל שמו בוודאי נותן עיניו בחוק, שהרי לפי ההלכה כל מה שהוציא לצורך הבית, מזונות הילדים, האישה ומדורם וכו' הכל הוא חיוב עליו בלבד. גם האישה שמבקשת שהאיש יישא לבדו בחובות אינה טוענת שכך הוא דין תורה, אלא טוענת שמדובר בחובות שנוצרו מצרכים פרטיים של האיש, הימורים וכיו"ב.

ג. בפרוטוקול הדיון מתאריך 1.11.2017 (שורה 33) שבסופו גיבש ביה"ד הסכם הגירושי ונחתם ע"י שני הצדדים וניתן לו תוקף של פסק דין, תבע ב"כ האישה שזכויות האיש ממקום עבודתו יתחלקו בין הצדדים בחלקים שווים, דהיינו בהתאם לחוק יחסי ממון. מוכח שהצדדים התכוונו ורצו לדון לפי חוק יחסי ממון.

לפיכך מסגרת הדיון וההכרעה תהיה בהתאם לזכויות והחובות שלפי חוק יחסי ממון.

האחריות לחובות שעל שם האיש

מכיוון שהאישה סמכה את ידיה על האיש בכל העניינים הכספיים, והיא אף חתמה על מסמך שמייפה את כוחו לפעול ככל הנראה בעיניו, לפיכך היא נתנה בו אמון, ואי אפשר ליטול בחזרה אמון זה בלא ראייה ברורה.

ראה רמ"א חושן משפט סימן קסג ג שכתב "במקום שנותנין על פי הערכה, אינו יכול לומר שטעו", כלומר, במקום ששמין את המס שעל אדם לתת לפי שווי הרכוש שלו ועושים כן לפי הערכת שמאים – אינו יכול לומר שטעו. וביאר הסמ"ע ס"ק כט "דתחילת התקנה ודאי כן הייתה שיעריכו לבני העיר לפי דעתם מה שיש להן וכן יקום, אף שאינן נביאים ויטעו לפעמים במעט או בריבוי השומא". כלומר, מראש ברור שההערכה אינה מדויקת, ולמרות זאת קיבלו אותם, אם כן האמינו אותם אף לא ידייקו, ואינם יכולים שוב לטעון נגדם שטעו. וראה בש"ך ס"ק יג

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שכתב "ומ"מ לעניין דינא נרא' דאם יכול לברר טעותו שומעין לו", כלומר אם יביא ראיה ברורה שטעו שומעין לו.

כיוצא בזה מצאנו בדין "החנווני על פנקסו" המבואר בשו"ע חו"מ צא, שאם אמר לחנווני לתת לפועלים כך וכך, החנווני אומר נתתי, והפועלים אומרים לא קיבלנו, נאמנים שניהם שהרי סמך עליהם והאמינם עליו, ושוב אינו יכול לומר לחנווני שיוכיח שנתן. ראה דברי הרמב"ם הלכות מלוה ולוה פרק טז הלכה ה': "וכן החנווני נשבע ונוטל מבעל הבית מה שטען שנתן שהרי הוא אמר לו ליתן", כלומר, מכיוון שבעל הבית אמר לחנווני לתת הרי האמינו ואינו יכול לבוא ולטעון שמא לא נתת, ולכן כשאין מי שמכחיש את החנווני נאמן החנווני אף בלא שבועה, שזה לשון הרמב"ם שם "אם מת פועל או בעל חוב החנווני נוטל בלא שבועה שהרי אין בעל הבית מפסיד כלום ואינו משלם אלא תשלום אחד". וכן פסק השו"ע בחו"מ ריש סימן צא.

אומנם יש ראשונים שחלקו על הרמב"ם, וכמותם פסק הרמ"א חו"מ צא ב, ולדעתם נאמנות החנווני היא מפני שחזקה שליח עושה שליחותו, או שרק מחמת התקנה נאמן ליטול בשבועה, ראה בית יוסף בסימן צא שם ועוד. וגם בדעת הרמב"ם והשו"ע כתבו לחלק בין חנווני לבין היכא שהוציא הוצאות על נכסי חברו שהדין הוא שנשבע ונוטל אף אם לא טענו נגדו דבר, וביאר נתיבות המשפט שם סק"ה שכיוון שטרח מורה היתרא וחייב להישבע כדין שבועת השותפין. לפי זה לכאורה גם בנדון דנן הרי טרח בשל אשתו ובוודאי שמורה היתרא, ולכן צריך להישבע שבועת השותפין.

אומנם נראה שבנדון דנן אין להשביעו מתרי טעמי:

א. מכיוון שנתנה לו האישה בפירוש סמכות לפעול בשמה ולעשות כל פעולה שהיא במקומה אם כן לכולי עלמא האמינתו, ואין זה דומה לחנווני על פנקסו שלא האמין בפירוש את החנווני אלא רק אמר לו לתת לפועליו סך כלשהו או מזונות, הא ותו לא.

ב. מכיוון שבוודאי יש חובות שנוצרו מחתונות, וכן היו הוצאות מחיה שוטפות שהיו מעבר ליכולותיהם הכלכליות של הצדדים, ראה דיון מיום כ' בחשוון תש"פ (18/11/2019), אם כן יש הודאה במקצת, ועל השאר אומרת האישה שאינה יודעת. גם אם לא הודתה בפירוש אך ידוע לנו שכך היה יש דין הודאה במקצת מדר' חייא קמייתא (ראה שו"ע חו"מ עה ד). במצב כזה יש דין מחויב שבועה דאורייתא שאינו יכול לישיב משלם, ונוטל התובע שהוא האיש בלא שבועה כלל.

לפיכך גם בנדון דידן, לאחר שהאמינה אותו אינה יכולה לפקפק באמינותו אלא בראיה ברורה, מה שלא נעשה עד כה.

גם אם ייווצרו ספיקות כלשהם, וגרסתו של האיש אינה אמינה כל כך בחלק מהדברים, כפי שסבר האקטואר, מכל מקום אין לנו בדל ראיה שחוב מסוים נוצר לצורך דברים שאינם משותפים כגון הימורים, בילויים אישיים וכו'. זאת ועוד, קשה לצפות מאדם שיזכור בדיוק את כל פירוט הוצאותיו על תקופה שהתפרסה על משך שנים רבות. בייחוד שלא מדובר באדם בעל השכלה אלא באדם קשה יום שהתמודד בכל השנים לשרוד ולדאוג לכך שבני משפחתו ישרדו אף הם למרות מצבם הקשה, וייתכן מאד שהאיש ניסה לאלתר כיסוי לפירוט הוצאותיו. ואף אם שיקר האיש בפירוט הוצאותיו אצל רו"ח מהלא, אולם מפירוט כלל ההוצאות שפירט האיש בפני ביה"ד לרבות הוצאות שיפוץ הבית, הוצאות חתונות הילדים, הוצאות להצלת בנם המשותף מחובות בשוק האפור וכן הוצאות כלכלת האישה, הסך הנ"ל נותן הסבר שמניח את הדעת לסך החובות שיצר האיש, ולפי הרציונל של חוק יחסי ממון יש להשית את החובות הנ"ל

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

על שני הצדדים במשותף. גם מהבחינה ההלכתית יודגש שהאיש לא הוכחש עד כה על טענותיו בראיות מוחלטות או עדים כשרים, ולכן אינו בגדר הוחזק כפרן שאז נאמן הבע"ד שכנגדו. בפרט שגם הבע"ד שכנגדו אינו טוען ברי, האישה אינה יודעת כלום מההתנהלות הכלכלית שלו, ורק מפריחה לחלל האוויר טענות לא מבוססות של הימורים בלי שהביאה בדל ראיה לכך. בייחוד שהאישה נתנה לאיש ייפוי כח בלתי מוגבל בכל הנוגע לכספים של בני הזוג לרבות לקיחת הלוואות וכדו' ואומדנא דמוכח שההוצאות הנ"ל נכללים בכלל החובות שעליהם התכוונה האישה שיחולו על שניהם במשותף. זאת ועוד, לא ניתן להתעלם מהעובדה שכיום קיבלה האישה את חלקה בתמורת הדירה בגין האיש ששילם כל השנים את חוב המשכנתא על הדירה ובזכותו רכשו הצדדים את הדירה שכיום נהנית האישה מהרווח מהתמורה שהתקבלה ממכירת אותה דירה, ולא מתקבל על הדעת שהאישה רק תרוויח ממעשיו של האיש ולא תישא בחובות שיצר האיש, שהרי באיזון הסופי של זכויות וחובות הצדדים, קיבלה האישה תמורה כספית נאה בסך של 920,000 ₪ למרות שלא עבדה ולא השתכרה בכל שנות הנישואין, והאיש הוא שטיפל ודאג לכל העול הכספי של הצדדים בכל שנות נישואיהם.

יצוין שגם האישה נתפסה בביה"ד בחוסר אמינות, ובניסיונות להטעות את ביה"ד עד שנאלצה להודות שלא אמרה אמת. לפיכך מכיוון שלפי חוק יחסי ממון הצדדים שותפים בזכויות וחובות הצדדים שצברו בתקופת הנישואים, ומכוח זה זכתה האישה במחצית הדירה אע"פ שמקורות המימון הגיעו מהבעל לרבות תשלומי משכנתא, לפיכך חזקה שהחובות שנוצרו בתקופת הנישואים הם משותפים של הצדדים ושני בני הזוג חייבים לשאת בהם במשותף כל עוד ולא הצליחה האישה להוכיח שחובות אלו ניטלו לצרכים פרטיים של האיש ולא לצרכים של משפחתם המורחבת של בני הזוג.

התייחסות לדברי כבוד הרב וידאל

ראיתי את מה שכתב כבוד ידידי הרה"ג חיים וידאל והאריך לפלפל כיד ד' הטובה עליו בעמקות והחריפות בכמה סוגיות הקשורות לנדון דנן. להלן תמצית דבריו:

- א. האיש אינו נאמן בלא שבועה ליטול מהאישה בגין החובות שלדבריו יש לאזן אותם ביניהם.
  - ב. הצדדים לא קיבלו עליהם את חוק יחסי ממון, ולכן מספק אינו יכול להשית עליה חוב שרשום על שמו.
  - ג. האיש חייב במזונות אשתו וילדיו, ולכן חובות שנוצרו כתוצאה מכך מוטלים עליו בלבד.
  - ד. אם האיש הוציא הוצאות לחתונת ילדיו, עזרה לבן וכיו"ב אין לחייב את האישה בזה.
  - ה. האישה אינה חייבת להחזיר לאיש בגין הוצאתו על שיפוץ הדירה, הגם שהשביח את חלקה, שהרי הדין הוא שמה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל.
- אשיב על דבריו בקיצור, כפי הנראה לענ"ד:

- א. אין ספק שהאישה בחרה מרצונה החופשי לתת לבעלה לנהל את כל ענייני הכספים כפי שמקובל במשפחות רבות, ועשתה זאת כי היה לה נוח לעשות כן, שהרי הפרוטה לא הייתה מצויה בכיסם וההתמודדות לכלכלת הבית הייתה כל הזמן והיה לאישה נוח שהבעל יישא את העול לבדו ולא תצטרך גם היא להתמודד עם קשיי הפרנסה. במקרה כזה ברור כשמש שזה נחשב כמו "פשיעה" מצד האישה שאינה יודעת מה אירע עם

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

- הכספים, ובמקרה זה יש ליישם את דברי השו"ע חו"מ צא ז שאינו צריך להישבע, וכמו שכתב נתיבות המשפט צא ו. ואכן הדין נותן כן, איך תסמוך עליו ותתן לו יד חופשית להוציא כראות עיניו, ולאחר מכן תבוא אליו בטענה שיישבע?!
- ב. כבר ביארתי לעיל שבמקרה דנן נחשב הדבר שקיבלו עליהם את הוראות חוק יחסי ממון.
- ג. האקטואר שלל את סיבת היווצרות החובות בגין ההוצאות השוטפות של הבית. גם המקובל בפסיקה הוא שחוב שאינו באופן מובהק בגין מזונות דינו כשאר רכוש שדינו להתאזן, ומכיוון שהצדדים קיבלו עליהם את הוראות חוק יחסי ממון הרי שיש לפסוק בזה כפי הפסיקה המקובלת. יצוין שבמקרה דנן אין שום חוב שאפשר לומר עליו שנוצר בגין מזונות ומדור.
- ד. דין השותפים הוא שכל הוצאה מקובלת שהוציא אחד השותפים חלה גם על השותף האחר כמבואר בשו"ע חו"מ קעו סעיפים י-יא. אין ספק שמקובל שהורים עוזרים לילדיהם בחתונה, במקרה שהסתכנו בחובות וכיו"ב, ובפרט שהאישה נתנה לאיש יד חופשית בניהול צורכי הבית, ואיך אם כן תבוא ותאמר ש'מעל' בכספי השותפות?! לפיכך הוצאות על חתונות ועזרה לבן שהסתבך נחשבת כהוצאה משותפת ולא כהברחת כספים או הוצאה פרטית.
- ה. יצוין שהשיפוץ נעשה בשנות התשעים של המאה הקודמת, וכל ההלוואות נלקחו הרבה יותר מאוחר. למשל, המשכנתא נלקחה רק ב-2011 ואילך! לפיכך כל הדיון סביב השיפוץ מיותר לחלוטין בנדון דנן. אין שום הוכחה וקשר נראה לעין בין השיפוץ להלוואות. יותר מסתבר שמדובר בהלוואות שנלקחו למטרות אחרות, עזרה וחתונות לילדים וכיו"ב.
- בפרט שלפי חוק יחסי ממון יש להתחלק בחובות שקשורים לנכס, ולכן בנדון דידן כל הדיון ההלכתי מתייתר לאור קבלת הצדדים את הוראות חוק יחסי ממון. מלבד זאת, אם החוב שכתוצאה מהשיפוץ התגלגל במשכנתא המשותפת איך תוכל האישה להתנער מחוב זה שרשום על שמה ושמן הדין שתישא בו לאחר שהשתמשה בו לצורך השבחת נכס שלה?! אילו היה מדובר בחוב שעל שם האיש בלבד ניחא, אך רוב החובות הם משותפים (המשכנתא ויתרת החובה בחשבון המשותף עמדו על 450,000 ₪, וכלל החובות – 680,000 ₪).

סוף דבר, אינני רואה עילה לנטות ממה שכתבתי לעיל.

כתובה ודמי שימוש

באשר לתביעת האישה לדמי שימוש ולכתובה – על האישה לפתוח תיק כתובה, ובאשר לדמי השימוש – על המזכירות לקבוע מועד לדיון בתביעה. ביה"ד מבהיר ששני נושאים אלו לא יעכבו את חלוקת תמורת הדירה, אלא יידונו בפני עצמם.

הרב מרדכי רלב"ג – ראב"ד

דעת הרב חיים ו' וידאל

יש לעיין איך לדון מקרה זה. מצד אחד האיש בא להוציא מהאישה את מחצית חלקה בדמי המכר שעתידים להגיע ממכירת הדירה שהייתה בבעלות משותפת – עבור הוצאות שהם לדבריו עבור דברים משותפים: שיפוצים חתונות הוצאות מחיה ועוד, א"כ הרי כל כה"ג יש לדמות

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

למש"כ הרמ"א בחו"מ סימן צא ס"ג בשם מהרי"ק שורש י שאם הוציא הוצאות על פיו, ואין הנתבע יודע כמה הוציא, על התובע להישבע שבועת הנוטלין, וראה נתה"מ שם מה שהקשה מדברי השו"ע בס"ז שם, ומסיק שיש לחלק בין מקרה שהנתבע פשע במה שאינו יודע את ההוצאות, לבין מקרה שאין על הנתבע פשיעה שאינו יודע את פרטי ההוצאות. כל אימת שאין הנתבע פושע, על התובע להישבע, והיינו טעמא כיון שיש לו מורה התירא ליטול מעבר למה שהוציא כמו בן בית - כיון שהוא טרח עבור זה. ובלא שבועה, אינו נוטל עד שיביא עדים. ולפ"ז בני"ד שהאיש טרח כל ימיו לפרנס את הבית, יש לו מורה התירא ליטול יותר ממה שהוציא ועליו להישבע קודם שנוטל.

והנה מקור דברי הרמ"א הם מהמהרי"ק שורש י שכתב בזה"ל:

"כמ"ש המרדכי בפ' האישה שנפלו וז"ל ישבע כמה הוציא ויטול כו' למתניי' בהדי הנך דנשבעין ונוטלין דשבועות כו'. עד פר"ח מהכא שמעינן דכל היכא דהאי ידע והאי לא ידע נשבע האי דידע ושקיל וה"מ בעוש' ברשות עכ"ל. והרי לך דהיכא דעוש' ברשות כל כה"ג נשבע ונוטל. ואם כן הוא שאמר לו שמעון ליעקב השתדל וכו' וכל מה שתוציא מחמת זה אפרע לך אין רשות גדול ועדיף מעושה ברשות הוא דהתם לא אמר ליה בהדיא כל מה שתוציא אפרע לך והכא א"ל בהדיא ואם כן היה שמעון חייב לפרוע ליעקב גיסו מה שישבע שהוציא בדבר זה. ואמנם נראה לע"ד שאם היה יעקב טוען דבר שאין רגילות כלל בכדבר הזה שלא חייב שמעון לפרוע לו אלא שאפשר להיות ראוי שהוציא כל כך דאיכא למימר שלא אסיק שמעון אדעתיה שהיה יעקב מפזר כל כך בדבר זה."

המבואר בדברי המהרי"ק כי אין לאפשר לו ליטול אפילו בשבועה - מעבר לסבירות של ההוצאות המקובלות, והיינו טעמא כי על דעת שיתבע הוצאות מעבר למקובל ולסביר - לא הסכים הנתבע לשלם. ומבואר בלשונו שכך הדין גם במקרה שאמר מפורש שיפרע לו כל מה שהוציא עבורו, וכאן הרי האקטואר טוען כי האיש מבקש כספים מעבר לסבירות של ההוצאות עבור השיפוצים.

טענת האיש כי הוא שיפץ את כל הדירה מחדש ולכן הוצרך להוציא הוצאות מרובות, גם היא נסתרה מדברי האקטואר, ששמע את טענות האיש וגם ביקר במקום. האקטואר טען שההוצאות שמבקש האיש הן קרובות למחיר דירה באותה תקופה, וזה מאד לא סביר שהוצאות שיפוצ (קרוב לחצי מיליון שקל) יעלו קרוב למחיר של דירה לרכישה (מחיר הדירה לפני עשרים שנה נע בין 500,000-700,000 ₪), לכן המליץ האקטואר כי ביה"ד ימנה שמאי להעריך מהי העלות הסבירה של שיפוצ מסוג זה. דבר זה לא נעשה, ולכן לא ניתן להגיע לחקר האמת.

התנייחות ביה"ד לדו"ח האקטואר

הסכום הכולל לדיון עומד על כ 700,000 ש"ח, זאת אומרת תביעת האיש מהאישה היא על מחצית מסך 700,000 ₪ שלטענת האיש הוא הוציא סכומים אלו מכיסו ללא קבלת תמורה. ישנן 2 דו"חות שונים מאת האקטואר מר אבישי מהלא, בחו"ד הראשונה הוא מציין כי האיש טען שהוא הרס את כל הדירה ובנה אותה מחדש. כבר אז טען האקטואר כי סכום השיפוצ הוא מוגזם ביחס לערך של דירה מוכנה לקניה וכנ"ל. ולכן לפי חו"ד זו הומלץ כי נטל ההוכחה על האיש הוא בסך 300 אלף ש"ח, זאת אומרת שזהו הסכום שיש לפחות מחלקו בדמי המכר שעתידים להגיע לבני הזוג.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בדו"ח השני האקטואר נוכח כי בדו"ח הראשון לא חושבה משכנתא בסך 253 אלף ש"ח (מתברר שמשכנתא זו נלקחה בשנים הראשונות לנישואי הצדדים על הדירה ב[נ], היא נגררה לטובת רכישת הדירה ב[ס'] ונפרעה ככל הנראה עד שנת 2010. כיון שהיא נפרעה, לא הייתה אינדקציה לקיומה של הלוואה זו, ורק לאחר בירור נוסף עם בני המשפחה, נוכח האקטואר בדו"ח השני שאכן הייתה משכנתא כזו וכנ"ל). לפי חשבון זה לכל היותר השיפוץ הוא 150 אלף ש"ח, וביחד עם כלל ההוצאות של כלכלת הבית הסכום מגיע ל 350 אלף ש"ח. נותרו 350 אלף ש"ח שצריך למצוא להם מקור. בכל מקרה גם לפי חישוב זה, הומלץ כי 47 אלף ש"ח יופחתו מחלקו בדמי המכר העתידיים להגיע.

בנוגע להלוואות, ישנן הלוואות משותפות וישנן הלוואות ע"ש האיש בלבד ע"ש. כאן המקום לציין כי האקטואר סיכם כי 684 אלף ש"ח הן הלוואות משותפות כמפורט בטבלה שהציג בחו"ד הראשונה, כלהלן:

בעל החוב	סכום בש"ח	הערות
משכנתא בנק הפועלים *	439,241	יתרת משכנתא נכון ליום 7/11/2017
בנק לאומי - הלוואה מעיריית ירושלים (הלוואה מקוזזת מהפנסיה)	51,094	יתרת הלוואה נכון ליום 16/10/2017
בנק הפועלים - הלוואה מעיריית ירושלים (הלוואה מקוזזת מהפנסיה)	34,870	יתרה הלוואה נכון ליום 22/10/2017
בנק הפועלים - חשבון משותף	8,778	יתרת חוב בעו"ש נכון ל-1/11/2017 לפי דפי בנק שהתקבלו
בנק הפועלים - חשבון של האיש 377302	77,124	אישור יתרה נכון ליום 22/11/2017
בנק הפועלים - חשבון של האיש 377302	8,854	יתרה חוב בעו"ש נכון ל-1/11/2017, לפי דפי בנק שהתקבלו
חוב ב-4 כרטיסי אשראי	57,701	הלוואות בכרטיסי אשראי - לפי אישורים שהתקבלו מחברות האשראי
גמ"ח סנהדריה	5,620	לפי אישור שהתקבל מהגמ"ח נכון ליום 1/11/2017
גמ"ח - בנות עזרה ציון סנהדריה	1,500	לפי מסמך שהתקבל מהגמ"ח
סה"כ חובות נכון למועד הקרע	684,782 ש"ח	

* המשכנתא נלקחה במספר שלבים כדלהלן:

שנת 2011 - 265,000 ש"ח

שנת 2013 - 100,000 ש"ח

שנת 2014 - 100,000 ש"ח

נציין כי האיש הציג בפנינו מסמכים בגין הלוואות אחרות שנפרעו, לטענתו כנגד המשכנתא, בסכום כולל של כ- 300 אלפי ש"ח.

אולם המעיין בפריטי הטבלה יראה כי פריטים 2,6,5,3 (מתחילת הטבלה) הם הלוואות ע"ש האיש בלבד העולים לכ- 160 אלף ש"ח, וזאת מלבד הלוואות גמ"ח ע"ס כ 20 אלף ש"ח נוספים שלא ידוע בבירור אם היו משותפות. לכן אינו מובן מדוע בדו"ח נכתב שרק 40 אלף ש"ח נותרו ע"ש האיש.

בדיון מתאריך 18/11/2019 האקטואר לא ידע לנקוב בסכומים מדויקים כמה ועל מה הוצאת האיש. רק באמצע הדיון הסכים האקטואר לסכם כך:

רו"ח מהלא: ננסה לעשות סדר. חובות במועד הקרע היה 700,000 ₪. בקניית הדירה שהיה בשנות ה-90 יש משכנתא של 250,000 ₪ נגיד שיפוץ מקסימום 100,000 ₪. נותר 350,000 ₪.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בעניין נסיעותיו של האיש לחו"ל, בדיון מתאריך הנ"ל נאמר ע"י האקטואר בזה"ל:

רו"ח מהלא: לאור המצב הכלכלי של האיש לא סביר בעיני לנסוע לחו"ל חמש שש פעמים בשנה. אני לא יודע מה הוא עשה בחו"ל, לי זה לא נראה לי הגיוני אולי הוא אסף כסף.

ב"כ האישה:....

רו"ח מהלא: מחודש ספטמבר, יש נסיעה לאומן, שוויץ אנגליה גרמניה ושוויץ.

הרי שגם נושא זה אינו ברור דיו.

בדיון זה, חוסר הברירות להוצאות והכנסות של כלכלת הבית באו לידי ביטוי הלך ושוב, כמפורט בפרוטוקול וכלהלן:

ביה"ד: בוודאי שהם חיו מעבר לרמת החיים, אם כן חלק ניכר מה-250,000 נש הלך לכלכלת הבית, כמה?

רו"ח מהלא: אי אפשר לדעת ב-20 שנה זה 12,500 נש לשנה שזה סכום פעוט. אבל יש טענה של 7000 נש במכולת זה ודאי לא הגיוני.

ביה"ד: כמה הגיוני? 2000 נש?

רו"ח מהלא: לפחות.

ביה"ד: כמה הלך מהסכום הזה לכלכלת הבית?

רו"ח מהלא: כיון שלא ידועים את ההכנסות אי אפשר לדעת באמת. המכולת לא סביר, הנסיעות לחו"ל לא סביר.

ביה"ד: מה ההערכה שלך שהלך לכלכלת הבית?

רו"ח מהלא: מעל ההכנסות. יש טבלה של הוצאות.

בהמשך האקטואר קובע:

רו"ח מהלא: אני מיציתי. סביר שה-250,000 נש שימשו לצרכי הבית, כמה מהם הלכו לא לצרכי הבית, יש הוצאות חתונה של הילדים - לא קיבלתי מהם תשובות.

אולם לקראת סוף הדיון האקטואר מסכם אחרת (שהסכום לדיון הוא 250,000 נש ולא 350 אלף ש"ח כפי נטען על ידו בתחילה):

ב"כ האישה: שאלת תם, בסעיף 7 לדו"ח השני סך החוב 684,000 נש אני לא מבין איך זה משתנה.

מציג לביה"ד

ביה"ד: אני יחדד את השאלה, הוא שואל הרי לכאורה אתה כותב בניגוד למה שאתה אומר פה, איך אתה נותן לביה"ד לדון על כל הסכום הכולל, לא על 350,000 נש.

רו"ח מהלא: אם ביה"ד מקבל את דעתי על השיפוץ, ועל המשכנתא של אז לא נפרעה והיא גולגלה אז באמת נותר לדון על 250,000 נש.

יצוין עוד כי בדו"ח השני קבע האקטואר כי לאחר שהתברר לו שהייתה משכנתא ע"ס 253 אלף נש, במקום להפחית 300 אלף ש"ח מחלקו של האיש בדמי המכר (בהתאם לדו"ח

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הראשון), יש להפחית רק 47 אלף ש"ח מחלקו של האיש. אכן במשך הדיון הנ"ל גם מזה חזר בו האקטואר, ולא ברור דיו כיצד מעיקרא הגיע לחישוב זה ומדוע בסוף הדיון חזר בו.

עוד יש להוסיף חוסר ברירות לגבי לקיחת שתי המשכנתאות הנזכרות. דהנה בעוד המשכנתא ע"ס 253 אלף ש"ח נפרעה עד שנת 2010, המשכנתא ע"ס 439 אלף ש"ח נלקחה החל משנת 2011. לא ברור מהו העיתוי שגרם לפרעון המשכנתא הראשונה, ומיד לאחר מכן לקחת משכנתא חדשה בסך דומה?

לסיכום פרק זה יאמר, שכל מעיין בחוות הדעת של האקטואר ובחזרותיו, ייווכח כי לא ניתן לקבוע דבר ברור באשר לסבירות של ההוצאות שהאיש מבקש בגינן החזר. חסרון הידיעה בנושא זה, מכניס אותנו לבירור עד כמה האיש נחשב כמי שבא להוציא מהאישה, וממילא נטל ההוכחה עליו. עניין זה יתברר להלן.

חיוב שבועה ו"מתוך שאינו יוכל לשלם" בשבועת הנוטלין

הנה הכספים שהאיש תובע עתידים להגיע לצדדים מעסקת המכר של הדירה שהייתה בבעלות משותפת. חלק מהכספים כבר נמצאים בנאמנות. נראה כי בנסיבות אלה, שניהם מוחזקים בשווה על הזכות לקבלת כספים אלו. האיש תובע לקבל את כל הסכום עבור הוצאותיו. אבל הרי אין האישה כופרת בכל תביעות האיש, כי הרי ישנם דברים שהיא מודה שהוציא גם עבורה, והיא ככל הנראה כופרת רק בחלק מתביעותיו, נמצא שהיא מודה במקצת ועל השאר היא כופרת וחיבת להישבע שבועת מודה במקצת.

אבל יש לדחות הבחנה זו מכמה טעמים, ראשית על הסכום שאין היא כופרת בו, יש לדון זאת כמו הילך, כי אין כלל ויכוח על זה, והרי היא כטוענת שהוא יוכל לקחת כנגד סכום זה מדמי המכר העתידיים.

והנה האישה טענה כי האיש עסק בהימורים. אך טענה זו לא הוכחה מעולם. אם אין אנו מקבלים את טענתה שהוא היה מהמר בתור טענת ברי, לכל הפחות יש להתייחס לטענתה כטוענת שמא, וא"כ הו"ל משואיל"מ (מחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם), וממילא האיש ייטול הכל בלא בשבועה, וצ"ע אם טענת ברי שאינה מבוררת נדונה כטענת שמא לעניין זה. בר מן דין האישה היא בגדר לא הו"ל למידע, וכה"ג אנו במחלוקת התוס' והרמב"ם אם קיים הדין דמשואיל"מ, ולכאורה יש לאישה לטעון קים לי שאינה צריכה לשלם. שוב ראיתי שהנחל יצחק סימן צא ס"ב-ג ענף א-ב חקר בשאלה זו, ותלה במחלוקת התוס' והרמב"ם הנ"ל אך למעשה נוטה שלא שייך כה"ג משואיל"מ.

יפוי הכח שהאישה חתמה לאיש

והנה האיש הציג יפוי כח שנתנה לו האישה עוד בשנת 1995. בייפוי הכח נראה כי האישה נתנה לאיש כעין נאמנות לגבות ממנה כל סכום. להלן סעיף שיש ללמוד ממנו לכאורה כי האישה נתנה לאיש נאמנות גורפת לקבוע כי היא שותפה בכל אשר הוא עושה עבורה:

להכנס ו/או להצטרף בשמי ובמקומי בכל שותפות, עסקה, סינדיקט או כל שיתוף אינטרסים אחר, ולייצגני, בכל סוג של שותפות כנ"ל לחתום ולהוציא לפועל כל חוזים של שותפות או חובותיה ולייצגני, בשותף ולקחת חלק במקומי בהנהלתם של כל עניני השותפות, אשר הנני בה שותף כיום או אהיה שותף בעתיד.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אך עדיין יש ליתן את הדעת, ראשית ייפוי כח זה נועד לחסויים וכדו', דהיינו עבור סוג אנשים שאין ביכולתם לפקח על עסקיהם. אבל בשנת 1995 הרי האישה הייתה בשפיות, ולא יזה צורך החתים אותה בעלה על ייפוי כח כ"כ גורף וחזק? לפיכך יש לדון שהייתה כאן הטעיה, והיא כאישה כשרה שעושה רצון בעלה סמכה על בעלה בכל מאודה, אך לא העלתה בדעתה שהוא החתים אותה על דבר ששולל ממנה כל פתחון פה כבני"ד.

אף אם נאמר כי הדבר נעשה בתום לב והצדדים סמכו זה על זה, הרי מדברי האקטואר רוה"ח מהלא עולה כי אין התאמה בין הסכומים שהאיש לקח הלוואה לבין הסכומים שהוצרכו לדברים השוטפים ועלויות שיפוץ. ויש לברר האם נאמנות בייפוי כח הנ"ל נותנת מענה גם למקרה זה.

הנה בלשון מהרי"ק הנ"ל עולה כי ככל שהוצאות אינן סבירות, על דעת כן לא התחייב לשלם את ההוצאות, זאת גם במקרה שהתחייב במפורש לשלם לו כל הוצאתיו כמפורט בלשון מהרי"ק, ובמקרה זה - גם בשבועת הנוטלין אינו נאמן. יובהר כי בהוצאות מינימאליות אין ספק שיש בידו להוציא ללא שבועה. כל הצורך בשבועה הוא לגבי סך שיתכן וסביר שהוצא עבור הנתבע. אבל בסך שהוא אינו סביר, אין כל אפשרות ליטול אפילו בשבועה, ונראה לכאורה כי לפי סברת המהרי"ק גם עדים לא יועילו לזה, כי ע"ד כן לא התחייב וכנ"ל.

גם אם נקבל את חו"ד האקטואר האחרונה כי הסכום לדיון עומד על 250,000 ₪, וגם ננקוט כי סביר שהאיש הוציא סכום כזה על כלכלת הבית. הרי הדין הוא שללא ראיות הוא נוטל רק בשבועה. ולכן יש מקום לפשר בזה כדי שייטול בלא שבועה כמנהג בתי הדין.

זאת ועוד, מלבד העובדה שהאיש שינה גרסאות לגבי עלות השיפוץ, לאחר שראה שדבריו לא כ"כ מתקבלים, החל הוא לדבוק בטענה כי הוא נשא בעלות חתונות הילדים, לדבריו על כל חתונה הוצרך להוציא יותר מ 60,000 ₪. והנה שורת הדין מאפשרת לבעל דין לשנות טענות מפטור לפטור, ראה שו"ע חו"מ סימן פ. אבל כיון שכאן מדובר במי שמבקש להוציא את מחצית כספי תמורת הדירה השייכים לאישה עליו נטל ההוכחה, ולאור הסתירות הרבות בדבריו קשה לתת אמון בטענות אלה.

חוק יחסי ממון בני"ד

עוד נטען כי לפי חוק יחסי ממון הרי על הצדדים לשאת בכל החובות בחלקים שווים, ולכן מצד זה לחוד על האישה לשאת במחצית מחובות האיש.

הנה טרם נתייחס לטענה זו, יש להביא את לשון ההסכם שקדם לסידור הגט מתאריך 1/11/2017, כלהלן:

ביה"ד עורך הסכם עם הצדדים כדלהלן והצדדים מסכימים שיאושר ע"י דיין יחיד, כב' הרב יקותיאל כהן:

א. הצדדים יתגרשו זה מזה כהסכמתם.

ב. **דירת הצדדים תעוקל עד להכרעת ביה"ד בנושא החובות, כשלטענת האישה בחובות צריך לישא הבעל לבדו, ולטענת הבעל הצדדים צריכים לשאת בחובות בחלקים שווים.** ביה"ד ימנה רו"ח שיבדוק את נושא החובות ויגיש חוות דעת לביה"ד, וביה"ד יכריע בתביעה הנ"ל. לאחר הכרעת ביה"ד בנושא הרכוש שמורה הזכות לכל אחד מהצדדים לרכוש את הדירה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ג. במידה והבעל יצא לחו"ל ולא יחזור לדיונים בביה"ד, דירת הצדדים תעבור כולה לבעלות האישה וזאת על פי שיקול דעת של ביה"ד.

ד. כל צד יישאר בזכויותיו ממקום עבודתו.

ה. ביה"ד ידון בתביעה הכתובה לאחר סידור הגט ולאחר הכרעת ביה"ד בנושא הרכושי והצדדים מסמיכים את ביה"ד להכריע בתביעת הכתובה על פי שיקול דעת ביה"ד לפי סעיף 79א לחוק בית המשפט.

הצדדים חותמים על ההסכם.

הצדדים מקבלים בקנין המועיל.

הדיון הסתיים.

במסמך זה, הם לא קיבלו במפורש את חוק יחסי ממון, כי אין שם אזכור כלל לקבלת חוק יחסי ממון. ואדרבה האישה הסכימה רק כי על האיש לבדו לשאת בחובות. זאת ועוד ביה"ד רושם לפניו את העובדה שהצדדים משתייכים לציבור החרדי, ואכמ"ל.

כאן המקום לציין כי בעקבות הסכם זה, הוציא ביה"ד פסק דין לגירושין בתאריך הנ"ל בזה"ל:

פרוטוקול

הופיעו הצדדים, בסיוע ביה"ד גובש הסכם גירושין ומבקשים מבית הדין לאשרו וליתן לו תוקף של פסק דין. הצדדים מצהירים בפני בית הדין כי קראו את ההסכם בעיון רב, עשו אותו ברצון והסכמה חופשית והבינו את משמעותו ואת תוצאותיו. ביה"ד עורך קניין עם הצדדים על הסכמותיהם. הצדדים קיבלו סמכות דיין יחיד לאישור ההסכם.

פסק דין

1. ביה"ד מאשר את הסכמת הצדדים להתגרש זה מזו בגט פיטורין כדמו"י.

2. לאחר שביה"ד נוכח שהצדדים עשו את ההסכם ברצון חופשי ובהבנם את משמעות הדברים ואת תוצאותיהם, ביה"ד מאשר את הסכם הגירושין הנושא את התאריך י"ב חשון תשע"ח (01/11/2017), מכיל עמ' 1 ו-5 סעיפים וחתום ע"י הח"מ. ביה"ד נותן להסכם זה תוקף של פס"ד על פי חוק יחסי ממון, תשל"ג – 1973; חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, תשכ"ב – 1962; חוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות), תשי"ט – 1959 ועל פי כל דין.

והנה מפורש בפסק דין לגירושין כי הצדדים קיבלו על עצמם לדון על פי חוק יחסי ממון. וזהו שלא כעולה מהאמור בהסכם הגירושין הנ"ל בו הצדדים קיבלו קנין ולא פורש דבר אודות חוק יחסי ממון, ואדרבה, האישה לא הסכימה להשתתף בפירעון חובות. לכאורה נראה כי אין משמעות לאמור פסק הדין לגירושין (שהוא נוסח סטנדרטי), שעה, שבהסכם עצמו פורש אחרת.

הנה עוד נטען כי בפרוטוקול הדיון מתאריך 1.11.2017 (שורה 33) שבסופו גיבש ביה"ד הסכם הגירושין ונחתם ע"י שני הצדדים וניתן לו תוקף של פסק דין, תבע ב"כ האישה שזכויות האיש ממקום עבודתו יתחלקו בין הצדדים בחלקים שווים, דהיינו בהתאם לחוק יחסי ממון. מוכח שהצדדים התכוונו ורצו לדון לפי חוק יחסי ממון, ע"כ. נראה שאין ממש בטענה זו, כי אין לצפות מאישה זו (המוכרת לביה"ד תקופה ארוכה ואכמ"ל), שתבין את משמעות ההליכים

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

המשפטיים הנוגעים לחוק יחסי ממון, כל עוד ביה"ד לא הסביר לה כי בקבלת קנין היא מחויבת לחוק יחסי ממון. הגם שב"כ האישה טען לחלוקת זכויות לפי יחסי ממון, אך אין מכך ראייה שהאישה מסכימה גם לחלוקת חובות לפי יחסי ממון. זאת ועוד י"ל כי טענת ב"כ האישה עבורה היא בגדר לתיקוני שדרתיך וכו' ואכמ"ל.

לקיחת הלוואות שנכנסו לכלכלת הבית

אבל גם אם נניח כי חוק יחסי ממון חל על הצדדים (ראו מש"כ דברי חברי שליט"א בעניין זה), הרי יש לזכור כי חלק נכבד מהסכומים שהאיש תובע הם כספים שלקח בהלוואה כדי להחזיק את כלכלת הבית, שהם בוודאי כספים שהאיש חייב בהם מצד חיוב תשלום מזונות אישה וילדים. ככל שכך הם פני הדברים, הרי ששורת הדין תלקה אם האיש שחייב במזונות האישה והילדים, יבוא אחר הגירושיין לחייב את האישה לשאת במחצית הלוואות שנועדו לשלם את חובותיו הספציפיים לאישה וילדים.

יצוין שכבר נזכר בפסיקה¹ כי בהתאם לסעיף 8 לחוק יחסי ממון הרי מתאפשרת חריגה מחלוקה שוויונית בהחזר חובות ככל שמתברר שהאיש לקח הלוואות לכיסוי חובות ספציפיים שלו. יש מקום לדיון, שכך הדין, לא רק כאשר האיש חויב לשלם מזונות מכח פסק דין של ערכאה שיפוטית (כבמקרה המתואר בפסיקה הנ"ל), אלא גם במקרה כבני"ד שהאיש היה חייב לשלם את מזונות האישה והילדים מכח הדין האישי, ואין בכוונת חוק יחסי ממון להשוות את חיוב האישה לחיוב האיש באחריות תשלום מזונות. לכן, ככל שהתברר שהאיש לקח הלוואות אפילו משותפות לצורך כלכלת הבית, אין האישה חייבת להתחלק עמו בפירעון הלוואות אילו.

יש לדון לכאורה שהדברים יפים גם למקרה בו ההלוואות נלקחו במשותף ע"י האיש והאישה – כבני"ד (מלבד הלוואת ע"ש האיש בסך כ 160 אלף ש"ח), וככל שהוברר כי הלוואות אילו שימשו לצרכי מחיה של מזונות האישה והילדים – שהם בתחום אחריות האיש, קשה לגבות מחציתם מהאישה לאחר גירושיה, כאשר בעודה נשואה הייתה היא מסורה לצרכי הבית בלבד, ואילו האיש הוא המפרנס היחיד². ועל אף שגם האישה חתמה בזמנו על לקיחת ההלוואה, מ"מ יש לחלק בין חיוב אחריותה כלפי הבנק, לבין חיוב אחריותה כלפי האיש. זאת אומרת שכלפי הבנק היא חייבת בפירעון ההלוואות בשווה כמו האיש. אבל לא מסתבר שהאיש שנטל הפרנסה בפועל מוטל רק עליו ולא על האישה, יבוא כעת אחר הגירושיין לתבוע מהאישה שתישא במחצית ההלוואות ששימשו לצרכי מזונות וכנ"ל.

¹ ראה סעיף 93 לפסק הדין בתמש (נצ') 15219-11-09 :

"לאור האמור, הריני מוצאת לנכון לקבוע כי התובעת תישא במחצית ההלוואות באופן שחובות והלוואות שנטלו מאז נישואי הצדדים ועד למועד הקרע, מהמקורות הבאים בנק יחב, בנק דיסקונט וחברת ויזה כ.א.ל. יכללו באיזון, והם ישולמו בחלקים שווים ע"י הצדדים.

לא מצאתי לנכון לחייב את התובעת בחובות נשוא דירת המגורים המשותפת לאור ההחלטה במזונות הזמניים לפיה על הנתבע הושת התשלום של הוצאות אחזקת הבית.

בנוסף, התובעת לא תחויב בהחזרי ההלוואות שנטלו מקרובי המשפחה של התובע (הגיסיים והבת) אשר לא נתמכו באסמכתאות.

² כן כתבו עו"ד שמעון יעקובי ועו"ד יצחק רוזנטל בחו"ד ששלחו אלי.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

חילוק בין משכנתא משותפת לבין הלוואות משותפות שנלקחו לצורך פרנסת הבית כאן יש צורך להרחיב קצת כי יש חילוק בעניין זה בין המשכנתא שהיא הלוואה משותפת לבין לקיחת הלוואה עבור תשלום מזונות.

הנה בשו"ע חו"מ סימן עז סעיף י נפסק:

"איש ואשתו שלוו מאחד, היא חייבת לפרוע החצי מכתובתה. ואם הבעל או יורשיו פרעו כל החוב, חוזרים ונפרעים ממנה החצי".

וכתב הש"ך ס"ק ל וז"ל:

"עיינן בעיר שושן [סעיף י"א] דהיינו דוקא במקום שנושאות ונותנות הנשים בממון בפני עצמן, דאל"כ נהי דהמלוה מצי לגבות ממנה החצי, מ"מ מסתבר שאין הבעל ויורשיו נפרעים ממנה, אלא נאמנת לומר שבעלה לקח כל הממון והיא נכנסה בערב קבלן, ומביאו הסמ"ע [סקכ"ה]."

לדברי הש"ך לגבי המלווה אין חילוק בין אישה שנושאת ונותנת לבין אישה שאינה נושאת ונותנת תוך הבית, זאת אומרת שבכל מקרה ביכולת המלווה להיפרע מהאישה חצי החוב כיון שהיא חתומה על השטר בשווה עם בעלה. אבל לגבי היכולת של בעלה ושל היורשים שלו לחזור ולהיפרע ממנה (כגון שהם קדמו ופרעו למלוה את כל החוב), יש לחלק בין מקרה שהאישה נו"נ [=נושאת ונותנת] בתוך הבית לבין אישה שאינה נו"נ בתוך הבית. רק כאשר היא נו"נ תוך הבית יש ביכולתם לחזור ולהיפרע ממנה, והיינו טעמא כיון שהיא נו"נ יש להניח שהיא לקחה את מחצית כספי הלוואה לצורך עצמה, וממילא היא חייבת לפרוע מצחית חוב זה. אבל במקרה שאינה נו"נ יש ביכולתה לטעון שכסף הלוואה כולו נלקח רק בשביל בעלה וחתימתה על השטר הייתה רק בכדי שהמלווה יסכים לתת את הלוואה לבעלה. דברי הש"ך הובאו גם בנתה"מ.

הנה כיום יש הטוענים כי סתם אישה נדונה כנו"נ תוך הבית ראה דברי הפוסקים בהרחבה בחו"מ סימן ס"ב. אבל נראה שלגבי נדון דידן קיים חילוק ברור בין הלוואת משכנתא משותפת לבין הלוואות משותפות שברור שנלקחו עבור פרנסת האישה והילדים. המשכנתא היא הלוואה שמשרתת באופן ישיר את חלקה של האישה בדירה. כי בלי המשכנתא הצדדים היו נאלצים למכור את הדירה. נמצא כי חצי המשכנתא הרשומה ע"ש האישה נלקחה לצרכה הבלעדית, בדומה לנו"נ תוך הבית, ואין ביכולתה לטעון שהכסף נלקח רק לצורך בעלה. מה שאין כן כספי הלוואה אחרים, הגם שנרשמו ע"ש שניהם, אבל אם ברור כי הכספים שימשו לצורך פרנסת האישה והילדים, שהם מוטלים על האיש ולא על האישה, שוב אין כל מקום לומר שהאישה לקחה את הכספים עבור עצמה. כספים אלו אמנם נועדו להנות בהם את האישה והילדים, אבל בשום פנים אין לראותם ככספים שנכנסו לבעלות האישה. [הנה גם על חלק המשכנתא הרשום ע"ש האישה, היה מקום לטעות כי הוא נועד להעמיד את מדור האישה – שמוטל על האיש, אך זה אינו, כי החובה היא להעמיד מדור כל שהוא עבור האישה, אבל אין לו כל חובה להעמיד לה מדור שיהיה רשום על שמה].

בני"ד המשכנתא השניה לא נגררה מדירה לדירה והנ"מ בזה

כך היה נראה לחלק בין כספי הלוואה שנכנסו לכלכת פרנסת הבית לבין הלוואת משכנתא משותפת שנלקחה עבור רכישת הדירה הרשומה ע"ש שני הצדדים. אבל אחר עיון בסדר השתלשלות לקיחת המשכנתא המתועד בטבלה שהגיש האקטואר (כמובא לעיל), נראה כי המשכנתא הנוכחית ע"ס 440 אלף ש"ח נלקחה בשנת 2011, שעה שכבר נפרעה המשכנתא

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

המקורית שנלקחה בזמנו עבור רכישת הדירה הראשונה ב[נ]. כבר ציינו את חוסר הברירות ללקיחת משכנתא נוספת בשנת 2011, שנים רבות אחר שכבר נפרעה המשכנתא המקורית שבוודאי שימשה את רכישת הדירה הראשונה. יובהר כי לאור זאת, אין לנו כל יסוד לומר כי המשכנתא השניה "נגררה" מדירה לדירה (כל עוד לא הוגשה אסמכתא לכך), ונמצא ככל הנראה שהמשכנתא השניה ע"ס 440 אלף ש"ח נלקחה "לכל מטרה" ולא דווקא עבור הדירה, והנוגע לני"ד שמשכנתא זו דינה כשאר הלוואות משותפת, שיש לדון בה לפי טענות האיש שהן שימשו ככל הנראה עבור הוצאות כלכלה וחתונות ילדים (יבואר יותר להלן). וכבר הבענו את דעתנו בנוגע לזה שאין בידי האיש לחייב את האישה בהחזר מחצית הלוואות אלו.

כנגד סברא זו נטען כי כל עוד האישה לא תבעה מזונות, הרי כלל בידנו שהיא מגלגלת עם בעלה ומוחלת על מזונות אלו כנפסק באהע"ז סימן ע, וא"כ לא ניתן היום לדון על מזונות אלו. ע"כ. לפי האמור זה אינו, כי ההלכה בסימן ע אמורה למנוע מצב בו האישה באה להוציא מזונות עבר שהיא מעולם לא תבעה, אבל בני"ד הרי האיש פרנס את האישה מכספים שהשיג, ואיך כעת יבוא להוציא מחזקתה כספים שיועדו לפרנסה? אם נזכה את האיש בכספים אלו נמצא שחייבנו את האישה לשלם בחזרה על מזונות שהיא אכלה, וזהו דבר שלא יתכן.

בהקשר זה נטען גם, כי האיש הרי הביא את הפרנסה הבסיסית לבית מכספים שהכניס ממשכורתו, ונמצא שכל כסף נוסף שנכנס מההלוואות הוא עבור מותרות, ואינו בכלל חובת הפרנסה המוטלת על האיש לבדו. הנה ראשית יש לפקפק בנכונות העובדה שהאיש היה מכניס את הפרנסה המינימאלית לבית, שכן בדו"ח האקטואר הושם דגש, לא פעם, שההוצאות של הבית היו פי כמה מעל ההכנסות. בשנים האחרונות משיצא האיש לגמלאות, רשמית דווח כי הוא היה מכניס קצת יותר מאלף ₪ לחודש. על הכנסת כספים מעבודות בשחור אין לנו הוכחה. אולם יש לחשב את קצבת הנכות שהאישה קיבלה, שזה עשוי להיחשב בתור דמי מזונות, אכן אחר העיון, אין זה פשוט לקבוע כי קצבה זו תעלה לחשבון דמי מזונות, בפרט לגבי נדון דידן - כאשר כיום האיש מבקש להוציא מחזקת האישה את מחצית דמי המכר העתידיים להגיע. זאת ועוד, בוודאי שאין חישוב דמי קצבת האישה עולים לדמי מזונות של הילדים. מלבד כל זה יש לדון אפילו במקרה שההלוואות נלקחו עבור מותרות, הרי בסופו של דבר הם שימשו לצורך מזונות, ויש מקום לומר שכל אדם שמפרנס ברווח, הרי הוא מוחל על תביעת מותר מזונות, ואין ביכולתו לחזור ולתבוע אותם לאחר הגירושין.

הלוואות שניתנו לצורך כיסוי חובות הבן והוצאות חתונות עבור ילדי הצדדים

כמו כן יש להזכיר כאן כי האיש טען שהשתמש בכספים כדי לשלם חובות של הבן שגרמו לו (לבן) להסתבך עם אינשי דלא מעלי. גם כאן יש לדון האם האישה חייבת לשאת בחובות אלו או שמה נאמר שכיון שלא האיש ולא האישה חייבים לשלם את החובות של הבן, א"כ בסתמא נדון הדבר כחובות משותפים. מצד שני לא מסתבר שצד מן הצדדים ידרוש להתחלק גם בהוצאות שאין להם זיקה להוצאות מקובלות של משק בית משותף או שיש לצדדים רווח עסקי שחוזר אליהם.

כמו כן לפ"ז יש לדון גם על הוצאות חתונות הילדים שלטענת האיש הוא שילם אותם לבדו, שאין אילו הוצאות שיש להם זיקה להוצאות משק בית משותף וכנ"ל. נכון כי האישה בוודאי ניחא לה בהוצאות אלו, כי הם משמשים את הילדים המשותפים, אבל יש לזכור כי רק על האיש קיימת חובה להשיא את בנותיו, וראה בדברי הרמ"א אהע"ז סימן ע"א ס"ב שנקט שיחד עם זאת, אין כופין אותו להוציא ממון עבור נישואי בנותיו אלא רק מצוה הוא דאיכא וכל זה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

במטרה שלא תישאר רווקה. אבל על האישה אין בכלל מצוה כזו, ונמצא כי כספים אלו שניתנו עבור חתונות הילדים ע"י האיש, ללא שהאישה קיבלה על עצמה בפירוש לשאת בהם, אין ביכולתו לבוא כיום ולחייבה להשתתף בהם. זאת ועוד בנוגע לנישואי בנו, בכלל לא מצינו חובה על האיש והאישה חובה להשיא את בניהם הזכרים, ואכמ"ל.

המבחן המוכיח את עמדתנו, הוא במקרה שלו יצויר שהצדדים התגרשו, וכעת האיש תובע את האישה להשתתף בהוצאות חתונות הילדים, לכאורה פשוט הדין שאין לחייב את האישה בכך ללא מנהג ברור הקובע את עצם החיוב ואת סך החיוב. כמו כן יש לדון במקרה שהאיש נתן לילדים כספים עבור חתונתם בתוך תקופת הנישואין שלו עם אשתו.

אכן יש מקום לדייק את טענות האישה שהאיש היה מהמר, זאת אומרת שלפי טענה זו כספי ההלוואה לא נכנסו לצרכים המשותפים אלא הלכו להימורים, ויש לדייק טענה זו שעל הצד שהכספים היו נכנסים לצרכים המשותפים, האישה הייתה מסכימה להתחלק עם האיש בפירעון החובות, וזאת למרות שחלקם ניתנו במסגרת האחריות של האיש לפרנס את האישה והילדים. יחד עם זאת נראה כי ביה"ד רשאי לטעון לאישה טענה זו, וזאת על פי המבואר בנתה"מ ס"ו ס"י"ז שביה"ד יכול לטעון לבעל דין טענות הלכתיות שאינו מודע להן, ואין זה בגדר טענות שבעל הדין וויתר או מחל עליהן.

מוציא הוצאות על דירה הרשומה על שם הצדדים

הנה יש לברר הדין במקרה שהאיש הוציא הוצאות על השבחת דירה הרשומה ע"ש הצדדים, האם מגיע לו החזר כספי על הוצאות אילו, ובאיזו מידה משופעת הלכה זו מחוק יחסי ממון.

הנה בשו"ע אבהע"ז סימן פ"ח ס"ז נפסק (ומקורו מכתובות ע"ט ע"ב):

"הוציא הוצאות על נכסי אשתו וגירשה בין שהוציא מעט ואכל פירות הרבה, בין שהוציא הרבה ואכל מעט... מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל."

החידוש בהלכה זו הוא, שבעלמא כאשר אדם ירד לשדה חברו והוציא הוצאות שגרמו להשבחת שדה חברו, הדין הוא שמגיע לו החזר. מקור הדין לכך הוא בב"מ ק"א ע"א וכן בב"ב מ"ב ע"ב ונפסק בשו"ע חו"מ סימן שע"ה ס"א – ס"ז. מבואר שם שפעמים שמגיע לו החזר כנגד השבח שנגרם לשדה ופעמים מגיע לו רק החזר הוצאותיו. הדבר תלוי אם ירד לשדה ברשות חברו וכן אם השדה עשויה ליטע. אבל בנדון כבני"ד שהאיש הוציא הוצאות להשביח דירה שבבעלות האישה, הדין שונה. דהיינו שבמידה והאיש נהנה מההשבחה - אפילו הנאה מועטה, שוב אין הוא זכאי להחזר – אפילו אם הוציא הוצאות מרובות, כך מבואר בח"מ שם סק"א בשם המרדכי.

בהסבר הלכה זו נאמרו כמה טעמים.

ברמב"ן, רשב"א ובר"ן, המובאים בשטמ"ק ב"מ לט ע"א מפורש שאין האיש זכאי להחזר במקרה זה משום שהוא מחל על זכותו, כך מפורש בדבריהם בשטמ"ק שם בד"ה "השתא זריז ונשכר" וז"ל:

"אלא מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל... התם מדין מחילה נגעו בה כיון שאינו מוציא אלא לרצונו ואין הנכסים הללו יוצאים מתחת ידו אלא מרצונו אף הוא אינו יורד בהם לדעת ליטול כאריס, ותדע לך דמשום מחילה הוא מדמפלגינן בין אכל ללא אכל, ובין אכל דרך כבוד ללא אכל דרך כבוד."

וכ"כ הריטב"א כתובות דף ע"ט ע"ב:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"הוציא הוצאות על נכסי אשתו, פירש כל נכסי אשתו בכלל ואפילו כשאין לו בהם כלום שיש לה רשות למכור ולתת לאחרים. תדע דלא מפיק בגמ' מהאי דינא אלא נכסי קטנה לפי שיכולה לצאת בלא גט וגם לתת נכסיה למי שתרצה, אבל בגדולה שצריכה גט, לעולם הוא מוחל כשאכל קימעא דלא שכיח שתתן לאחרים משום איבה ועדיין הוא מצפה שתמות ויירשנה."

וכ"כ בנמוקי יוסף לכתובות שם.

וכתב עוד הריטב"א בהמשך דבריו, שכיון שהכל תלוי בדעתו, יש ביכולתו להתנות שאינו מוחל, וז"ל:

"ומסתברא דאפי' ברישא אם התנה בבי"ד או בעדים שאינו מוחל ישבע כמה הוציא ויטול."

אולם במאירי שם בכתובות במפורש שזוהי תקנה, וז"ל:

המוציא הוצאות על נכסי אשתו... מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל שחכמים תיקנו לו פירות ועליו לתקן הנכסים.

שיטה זו, תבואר על פי מה שכתב בשטמ"ק שם בשם תלמידי רבינו יונה, וז"ל:

הוציא הרבה ואכל קימעא כו' פי' אם נפלו לה נכסי מלוג הדין הוא שהבעל יעבוד השדות כפי מה שצריך כדי שלא יפסדו ושיאכל הוא כל הפירות ומשנה זו באה ללמדנו שאעפ"י שהוציא הרבה ולא אכל מן הפירות כי אם מעט וכו' אין נותנים לו ההוצאה.

ביאור דבריו הם שכך הייתה תקנת החכמים שתקנו לבעל ולאשה שהבעל יאכל פירות וכנגד זה יעבוד את השדות כפי מה שצריך כדי שלא יפסידו וכדי שיניבו פירות. ונמצא שמה שהוא מוציא על השדה הוא בשביל אכילת הפירות שהשדה תיתן פירות וגם מה שהקרקע עצמה משבחת בהוצאותיו הוא בשביל אכילת פירותיו, ומכיוון שכן אין היא חייבת לשלם הוצאותיו כי דעתו היא להוציא בשביל הפירות שלו. ואעפ"י שאכל רק פירא אחת, אנו אומרים שהוא מוציא עליה הרבה כדי שיאכל פירות הרבה לשנה האחרת. כך ביאר הגר"י כהן בספר דברי יוסף אהע"ז ח"ב סימן פ"ח (אות כ"ג).

נמצא שלפי המבואר בריטב"א ובשאר הראשונים, האיש אינו זכאי להחזר כיון שיש אומדנא שהוא מחל על זכותו בזה, וסיבת המחילה שלו על זכותו היא משום שהוא עתיד לרשת אותה, ולכן מוכן הוא לוותר על הוצאותיו כיון שלעתיד לבוא הוא יירשנה. ואילו לפי רבינו יונה והמאירי, אין זה משום מחילה, כי באמת אינו מוחל על זכותו לקבלת החזר, אבל כיון שהוא מצפה לקבל תמורה מהשקעתו ע"י שהוא יאכל פירות, ותקנת חכמים הייתה מלכתחילה שהוא יאכל פירות במטרה שהוא ידאג לטפל בנכסי המלוג שלה, ונמצא שהוא מקבל פיצוי על השקעתו במה שאוכל פירות.

נ"מ בין שיטת הריטב"א ותלמידי רבינו יונה

דבריו יוסף שם העלה שתי נפקא מינות בין שיטת הריטב"א לבין שיטת תלמידי רבינו יונה במקרה שהאיש סילק עצמו מזכות הפירות בנכסי מלוג.

לדעת הריטב"א שייך בזה עדיין הטעם של מחילה משום שמצפה עדיין לירושתה אבל לדעת התר"י שהטעם הוא משום שהוא יורד לכתחילה על דעת לאכול פירות ומכיוון שאכילת

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

פירות אין כאן, אין דעתו כלל להנות מאכילת פירות, וממילא אין מקום למחילתו על מה שהוציא.

עוד נ"מ להלכה בין הריטב"א לתר"י כשהתנה בפירוש שאינו מוחל. כבר הבאנו את דברי ריטב"א שם ד"ה רשב"ג שכתב "ומסתברא ויאפילו ברישא באכל והוציא אם התנה בבי"ד או בעדים שאינו מוחל, ישבע כמה הוציא ויטול". אולם נראה לשיטת תר"י יש לומר אין מועיל בזה תנאי, דסוף כל סוף אכל פירות ולאכילת פירות הוא צריך לעבד את השדה שתהא נושאת פירות וכפי המבואר בתר"י, כי כך הייתה תקנת חכמים שהבעל אוכל הפירות והוא חייב לעבד השדות כדי שלא יפסידו ומשמעות דבריו שתקנו זה נגד זה.

אולם יש לעיין האם באמת שיטות אלו חלוקות, שכן יש להוכיח גם מדברי הרי"ף והרא"ש שהלכה זו מושתתת על מחילה ולא על תקנת חכמים. כך יש להבין מדבריו גבי המורדת שחייבת להחזיר לבעל את הוצאותיו, וז"ל:

"לא יהא אלא מתנה דהוא יהיב לה, הא אמרינן כי אקני לה אדעתא למיקם קמיה אדעתא למישקל ומיפק לא אקני לה."

דברי הרי"ף נפסקו בשו"ע שם בסימן פ"ח ס"ט. וא"כ מזה יש הוכחה לכאורה כי הלכה זו מבוססת על מחילה.

וראו עוד בפד"ר (כרך ה עמ' 11 מאת הגר"ע הדאיה הגרי"ש אלישיב והגר"ב זולטי זצ"ל) שהביאו הוכחה מדברי הרא"ש והרמ"א בחו"מ סימן רפ"ה שדין מה שהוציא הוציא מושתתת על דין אומדנא של מחילה, וז"ל:

והנה שיטת הרא"ש (ב"מ דף ל"ט, בעניין מורידין קרוב לנכסי שבוי) וכ"פ הרמ"א חו"מ סי' רפ"ה: אם שמעו שמת קודם שהורידוהו ואח"כ באו אין לו בשבח כלום אלא מה שאכל אכל ומה שהוציא הוציא. ובסמ"ע שם /חו"מ סי' רפ"ה/ סק"ט: הטעם דבשלמא כשלא שמעו בו שמת דיש לחוש שיהיה כל כוונתו להרבות בפירות ולהכחיש הקרקע מ"ה הוצרכו לתקן דאף כשיבוא יטול בשבח כאריס ואז לא יכחיש הקרקע... משא"כ כששמעו בו שמת דאז ירד לקרקע בסוברו שהוא שלו ותו ליכא למיחש דיפסידוהו, ומשו"ה אם יארע דאחר ששמעו בו שמת - וזה עבדו ושבתו בא בעל הקרקע אינו נוטל חלק בשבח, אלא דינו כדין בעל שהוציא הוצאה על נכסי מלוג של אשתו הגדולה דדינו הוא דמה שאכל אכל ומה שהוציא הוציא.

מבואר שהמקור לדין מוציא הוצאות על נכסי מי ששמעו בו שמת, שאינו מקבל החזר נלמד מדין מוציא הוצאות על נכסי מלוג של אשתו שאינו מקבל החזר. ולכאורה אם הדין במוציא הוצאות באשתו יסודו בדין התקנה, איך ניתן ללמוד ממנו לעלמא גבי מוציא הוצאות על נכסי מי שמת, אלא ע"כ שאין זה מדין התקנה אלא מדין מחילה.

וכן נראה מדברי הגר"א בביאור דברי הגמרא שם. דהנה בב"מ לט ע"א הגמ' מקשה על מה שנאמר בברייתא שהיורד לנכסי נטושיין לדעת רשב"ג שלא מוציאין מידו, כשחוזרים הבעלים שמין להם כאריס.

ומאי שנא מהא דתנן: המוציא הוצאות על נכסי אשתו, הוציא הרבה ואכל קימעא, קימעא ואכל הרבה - מה שהוציא הוציא, ומה שאכל אכל! - הא לא דמיא אלא להא, (דתנן) +מסורת הש"ס: [דאמר ר"י אמר רב חסדא] +: המוציא הוצאות על נכסי אשתו קטנה - כמוציא על נכסי אחר דמי. אלמא: כיון דלא סמכא דעתיה - תקינו ליה רבנן, כי היכי דלא לפסדינהו. הכא נמי, תקינו ליה רבנן כי היכי דלא לפסדינהו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ולכאורה אם נאמר שמה שהוציא בנכסי אשתו גדולה מה שאכל אכל הוא מדין תקנה, מה מקשה הגמרא מדוע ביורד לנכסי נטושין נטל כאריס, דלמא שאני מי שיורד לנכסי אשתו שזו תקנה מיוחדת שמפסיד. ראייה זו הובאה בשורת הדין שם.

ויש לדייק כן מדברי גם מדברי הגר"א שם על דברי הרמ"א שביאר מדברי הרא"ש הנ"ל שדברי הגמרא באו מפורש רק לגבי מקרה שירד לנכסי קרובו נטושין, אבל בירד לנכסי קרובו ששמעו בו שמת, נ"ל שאינו נוטל כלום. וכתב הגר"א שהמקור הוא מדברי הגמרא בתירוץ שם שיש לחלק בין יורד לשדה אשתו קטנה או גדולה, שרק ביורד לקטנה שהוא לא סמך דעתו להשקיע (כי יתכן שהיא תמאן בע"כ) ונמצא משקיע לחינם, לכן נוטל מה שהוציא כדי שלא ימנע מלהשקיע, אבל בגדולה אין זה כך כי אין היא יכולה לצאת ללא דעתו. ולפ"ז כתב הגר"א שזהו המקור גם למי שירד נכסי מי שמת, שנדון כמו יורד לשדה אשתו גדולה, כי הוא סומך שקרובו לא יבוא יותר וייטול בחזרה את השקעתו – כמו באשתו גדולה שהוא מוכן להשקיע כדי לאכול פירות. ואף אם בא הרוג ברגליו, אין הוא מעלה בדעתו מקרה כזה ולא זיכו אותו בהוצאה כה"ג.

ויש להעיר כאן בקצרה שעל אף שהב"י כתב בסימן רפ"ה שם על דברי הרא"ש הנ"ל שמדברי הרמב"ם נראה שלא חילק בין שמעו בו שמת כדברי הרא"ש. מ"מ כתב הפרישה שם שאין לטעות בזה שהרמב"ם חולק על הרא"ש, כי באמת לא מצינו מי שחולק בזה. וכן נראה מדברי שאר הפוסקים שלא הביאו חולק על דברי הרא"ש.

ולסיום פרק זה אעיר, שהנה הדין במוציא הוצאות על נכסי אשתו קטנה, מפורש שם בכתובות שהוא מקבל את הוצאותיו. אבל לכאורה לפי שיטת הריטב"א ודעימיה הדין פשוט שרק במוציא הוצאות על אשתו גדולה הוא מוחל על החזר השקעתו כי הוא מצפה לירשנה וכו"ל. אבל באשתו קטנה שיש חשש שהיא תמאן בע"כ, ואז הוא כבר לא ירשנה, אין הוא מוחל על החזר הוצאותיו, וקשה מדוע א"כ נקטה הגמ' שבאשתו קטנה הוא מקבל החזר מדין התקנה "כיון דלא סמכא דעתיה - תקינו ליה רבנן", והרי לכאורה הדין פשוט שכה"ג אינו מוחל על הוצאותיו.

אך נראה שהריטב"א נזהר מזה שכתב שם בב"מ:

ופרקין דהא לא דמיא אלא למוציא הוצאות בנכסי אשתו קטנה היכולה למאן דלא מחיל כיון דלא סמכא דעתיה, ובדין הוא שיהא כיוורד שלא ברשות אלא דתקיננו ליה רבנן שיהא כאריס.

המבואר ששורת הדין היא שהאיש שהוציא הוצאות שהושקעו בנכסי מלוג של אשתו קטנה, אינו זכאי לקבלת החזר אלא כיוורד שלא ברשות, שנוטל ו"ידו על התחתונה". אבל כאן תיקנו תקנה מיוחדת שאעפ"י כן הוא ייטול כמו אריס וכדין יורד ברשות.

אולם לפי שיטת התר"י והמאירי יש מקום באמת לדייק מלשון הגמרא שעניין זה נקבע כתקנה, דהיינו שבכל מקרה שהאיש הוציא הוצאות על נכסי מלוג שהאיש ייטול או לא ייטול החזר על הוצאותיו – הדבר ייקבע על פי התקנה.

הצורך בתקנה של מה שהוציא הוציא, ומהי גדרה

אולם טעמא בעי, מדוע באמת הוזקקו חכמים לתקנה מיוחדת לדון בכל מקרה האם ומהו שיעור ההחזר המגיע לאיש על הוצאותיו, הרי לכאורה היה ניתן לומר בפשטות שהכל תלוי באומדנא, ויש לשער בכל מקרה האם האיש מחל על הוצאותיו או לא.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

וראיתי להגאון רבי בנימין בארי שליט"א בשורת הדין ה' עמ' קס שביאר בזה גדר מחודש.
וביאר את שיטת המאירי בזה"ל:

ולכאורה צ"ל בדעתו שגם הוא מודה שיסוד הדין הוא האומדנא שמחל, אולם ס"ל שעל יסוד האומדנא תקנו חכמים תקנה. ולולי שהייתה אומדנא לא היו מתקנים להפקיע את זכותו לקבל הוצאות, אולם מכיון שדרך האנשים למחול, וכך גם ראוי לעשות כי מי שנהנה מהקרקע בלא הגבלה מן הדין שיתקן אותה. חזקו חכמים את האומדנא ועשוה לתקנה קבועה. ולא הסתפקו חכמים באומדנא בלבד כדי שלא לעשות את הדברים לשעורים.

ובאמת מסתבר מאד שבעקבות האומדנא יש גם תקנה כי אם העניין בנוי על אומדנא בלחוד קשה מאד לומר שהאומדנא תלויה בגרוגרת אחת שאכלה דרך כבוד. לא מסתבר לומר שלאדם יש אומדנא מדוייקת כ"כ ואם הוא אכל גרוגרת דעתו הייתה למחול, ואם פחות מזה לא התכוון למחול. וכן מאי נ"מ אם אכל מהקרן או מהפירות.

ומסתבר יותר לומר שיש אומדנא כללית שאדם מוחל, אבל חכמים עשו את האומדנא לתקנה ותקנו לה גדרים ופרטים.

ולפי דרכו זו, מבוארות כמה הלכות נוספות, כמבואר שם בשורת הדין, ז"ל:

ולכאורה כך גם צריכים לפרש את דברי המרדכי (לעיל) והש"ג שפסקו שאפי' בנה פלטרין... ודר בו זמן מועט וגרשה מה שבנה בנה, והטעם כתבו ש"אחר שלא חילקו רבותינו בין יציאה הניכרת ליציאה שאינה ניכרת אנו אין בידינו לחלוק.

וכוונת הדברים, שבאמת אם באת לדון מכוח האומדנא בלבד בודאי שהיה מקום לחלק בין יציאה הניכרת ליציאה שאינה ניכרת, והיה מקום לחלק [עמוד קסא] בין דר בבית זמן מועט לדר בו זמן מרובה, אבל היות שהדין כיום בנוי על תקנה, הרי אין לך אלא מה שתקנו חכמים.

ועפ"ז מבוארים דברי הרי"ף גם לשיטת המאירי. גם הרי"ף מודה שיש כאן תקנה, אבל ס"ל שהיות והתקנה בנויה על אומדנא מלכתחילה לא תקנו את התקנה במורדת, כי לא יעלה על הדעת שהבעל ישקיע ויוציא הוצאות על רכוש האישה מתוך כונה ליהנות מפרי עמלו, והאישה במרידתה תגרום לכך שהוא לא יכול ליהנות מפרי עמלו. אולם גם הרי"ף מודה שיש כאן תקנה והיא לא תשתנה בגלל מקרה פרטי זה או אחר. ומורדת שאני שלא נכנסה לכתחילה בכלל התקנה.

ועכשיו שבאנו לכך נוכל לומר שגם הראשונים שהזכרנו לעיל ומהם הוכחנו שיסוד הדין הוא מחילה מודים שעל יסוד האומדנא תקנו חכמים תקנה. ואפי' הריטב"א שסובר שאם התנה שאינו מוחל שמהני תנאו גם הוא, נוכל לומר, מודה שיש תקנה, רק ס"ל שאם בזמן ההוצאה התנה שאינו מוחל הרי הוציא עצמו מכלל התקנה.

לפי הדברים האלו עולה כי אין מחלוקת בין הראשונים ולכו"ע ס"ל שהייתה בזה תקנה, אלא שיסוד התקנה הייתה מצד אומדנא שהבעל מוחל על הוצאותיו, והתקנה הרחיבה זאת למקרים נוספים מדין לא פלוג.

אכן יחד עם זאת, ניתן עדיין לומר שדברי הריטב"א שרירים וקיימים, והנ"מ שיש מהאומדנא שהוא מוחל תיבחן למקרים קיצוניים בלבד, שבהם יש לדון שכלל לא תיקנו את

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

התקנה. ולפ"ז שאין מחלוקת עקרונית בין הראשונים הרי שגם התר"י יודה במקרים מסוימים שהאומדנא שהוא לא מחל כ"כ חזקה, שמעיקרא לא תיקנו את התקנה וכנ"ל.

אכן כבר הבאנו את מש"כ בדברי יוסף שלדעת התר"י שיסוד הדין מושתת על תקנה, הרי שאין לדון כלל מדין מחילה, וכיון שהכל משום תקנה, שוב אין לחלק בין יש אומדנא למחילה. אבל הריטב"א ס"ל שיסוד הדין מושתת רק על אומדנא – ובכל מקרה יש לבחון אם יש מחילה, ולכך יועיל תנאי שלו שאינו מוחל על הוצאותיו. מה שאין כן לדעת התר"י וכנ"ל. וראה עוד בלשון הב"ש סימן פ"ח סקכ"ב שנקט שמה שהוציא הוציא – זוהי תקנה.

איך נקטינן לדינא בכל הנ"ל

והנה לדינא נראה שאף אם ננקוט כשיטת הריטב"א, אין לנו לדון בכל מקרה מדין אומדנא, מלבד במקרים המפורשים בדברי הפוסקים כגון במורדת שנפסק בשו"ע סימן פ"ח ס"ט כשיטת הרי"ף שכה"ג מקבל החזר על מה שהוציא. וכן יש לדון מש"כ הריטב"א שיועיל תנאי לקבלת החזר על הוצאותיו ככל שהדבר נעשה טרם ההשקעה, והיינו טעמא כי כה"ג ניתן לומר אחת מהשתיים: שהוא לא מחל או שלא תקנו להפסידו את הוצאותיו. אבל בכל מקרה אחר שלא פורש בדברי הפוסקים, מלבד מה שאנו נמנעים לדון בדיני אומדנא בזה"ז, הרי יש לחוש לשיטות שהכל מדין תקנה, ואין לנו כח לבטל תקנות, אף במקום שלא שייך טעם התקנה, במקום שלא פורש הדבר במפורש.

ולכן יש לדון דלא מבעיא במקרה שבני הזוג היו בריב קשה בזמן שהאיש השקיע הוצאות בנכסי מלוג, דכיוון שלא הוברר שהאשה מורדת, אין זה בכלל המקרה שהאשה צריכה לשלם לו הוצאותיו. אלא אף במקרה שהוגשה תביעת גירושין ע"י האש, ויש אומדנא חזקה לומר שהאיש לא מחל על החזר הוצאותיו שהרי הוא כבר הגיש תביעת גירושין, מ"מ כל עוד לא הוברר שהיא מורדת אין לנו לחייבה לשלם לו החזר כספי, כי אין בידנו לדון משום אומדנא, ובפרט לפי השיטות שהכל מדין תקנה ואין לנו לבטל תקנה מדעתנו אף במקרה שלא כ"כ שייך טעם התקנה. אכן במקרה זה יש לומר שהוא כמו מקרה שהתנה מראש שאין הוא מוותר על ההחזר, בדומה למש"כ הריטב"א מפורש. וכך יש להסביר את מש"כ בפד"ר י"ג עמ' 149 שם פסקו שאם הבעל הוציא הוצאות אחרי שהגיש תביעת גירושין, זכאי הוא לקבל את ההוצאות כי כשהוא עומד לגרשה בוודאי אינו מתכוון למחול לה. וכן העלו בשורת הדין שם.

מוציא הוצאות על נכסי אשתו כשאין הבעל אוכל פירות

לאור האמור יש לדון, מה הדין במקרה שלאיש אין זכות לאכול פירות בנכסי מלוג, כגון בנותן לה מתנה דקיי"ל שאינו אוכל פירות, האם גם אז, מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל. וכבר הבאנו את הדברי יוסף שבמקרה כיו"ב כשהסתלק מאכילת פירות נחלקו הריטב"א והתר"י. שלפי הריטב"א אין זה משנה שאינו אוכל פירות כיון שיש לומר שמוחל על הוצאותיו משום שהוא מצפה לרשתה לאחר מותה. אבל לפי התר"י, כה"ג הוא זכאי להחזר, כיון שכל התקנה הייתה למקרה בו הוא מקבל את החזר על הוצאותיו כיון שהוא יאכל פירות בעתיד. אבל אם מאיזו סיבה הוא לא אוכל פירות, שוב אין הוא מוחל על הוצאותיו, ואין כל נפקותא לדעתו אם הוא מצפה לירשנה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הדין במקרה שהאיש אוכל פירות בפועל - אף שאינו זכאי לאוכלם

בפד"ר ה הנ"ל נקטו סברא מחודשת, שגם במקרה שהאיש אינו זכאי לאכול פירות, מ"מ כיון שבפועל הוא אוכל את הפירות, זה נותן את האפשרות לומר שהוא מוחל לה על ההוצאות שהוא השקיע, וז"ל שם:

ואפש"ל דהוא הדין בהוציא הוצאות - באופן זה - בנכסי אשתו כשלמעשה הוא אוכל פירות אף שמן הדין היא יכולה לעכב על - ידו, מ"מ מכיון דאיתתא לגבי גברא ממחל מחלא, וגם לא שכיח שתתן לאחרים משום איבה, גם הוא מוחל לה כשאכל קימעא ומה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל, היינו די"ל דלאו דוקא כשהפירות קנויים לבעל מדין תקנת חז"ל שתיקנו פירות לבעל. גם כשאין לו קנין בפירות אלא דאיתתא לגבי גברא ממחל מחלא, והעובדא היא שהוא אוכל פירותיה, בכה"ג נמי מחיל אף איהו לגבי אשתו, ואמרינן מה שהוציא הוציא.

וראו שם שמוכיחים את סברתם, מדברי הרא"ש והרמ"א הנ"ל בחו"מ סימן רפ"ה שמי שהשביח נכסים של מי ששמעו בו שמת, מה שהוציא הוציא ואינו מקבל החזר. וכתבו להקשות על זה וז"ל:

אכן טעם זה מספיק על זה שלא תיקנו חז"ל שיקבל כאריס, מפני שהוא חושב שמת מורישו ויורד כבתוך שלו, ואין חשש שיפסיד את הקרקע. אבל מ"מ אכתי טעמא בעי במקרה והוא עבד והשקיע כספים בקרקע ואח"כ בא מורישו, למה הוא מפסיד את שלו הלוא הוא לא חשב לוותר משלו כלום ולמה א"כ הניח מעותיו על קרן הצבי?

ויישבו זאת בזה"ל:

וע"כ מכיון דבכל הזמן הוא אוכל הפירות משום דמסתמא ניחא ליה (לבעל הקרקע) דליתא קריביה לנכסיה וליפלחי להו (ע' שטמ"ק), אמדינן לדעתיה דקרוב דמינח ניחא גם ליה הואיל וסו"ס הוא אוכל הפירות. ויש לדון דהוא הדין במקרה דנן שלמעשה אכל הבעל את הפירות כל שנות נשואיהם למעלה משנים עשרה שנה, ככל גוברין יהודאין, אף שלא אכל מדין תקנת חז"ל, אלא מטעם דאיתתא לגבי גברא ממחל מחלא, מ"מ שייך בזה דינא דמה שהוציא הוציא.

מבואר אם כן שבכל מקרה שהאיש אוכל פירות בפועל, אף שאינו זכאי לאוכלם, מ"מ יש אומדנא הדדית, שהאשה מוחלת לו על אכילת הפירות, ובתמורה לכך הוא מוחל לה על הוצאותיו שהשקיע בנכסיה.

ונראה שסברא זו תתכן גם לפי מה שהעלה הדברי יוסף בשיטת התר"י, דכל כה"ג שאין האיש אוכל פירות, הוא זכאי להחזר כי לפי שיטתו אין יסוד הדין מושתת על מחלה אלא על קבלת התמורה של ההוצאות ביכולת שלו לאכול פירות, ובכל מקרה שאינו אוכל פירות, הוא הרי מצפה להחזר, עכ"ד. אבל נראה שבמקרה שהוא אוכל פירות בפועל, יתכן לומר שיש סברא למחילה הדדית וכנ"ל.

לכן לדינא, גם במקרה והאיש אינו זכאי לאכול פירות, כיון שבפועל הוא אוכל פירות, אין הוא זכאי להחזר על מה שהוציא הוצאות על נכסי האישה.

דברי החקרי לב

והנה בספק זה ממש הסתפק בחקרי לב. וז"ל שו"ת חקרי לב (אבן העזר סימן לט):

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"נתתי לבי לבאר במאי דקיימא לן בטור (אבן העזר סימן פח) בהוציא הוצאות על נכסי אשתו מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל, אך לא נתבאר בדברי הפוסקים אם הוציא הוצאות על נכסי אשתו בנכסים שאין לו בהם אכילת פירות, כגון שנתן לה על מנת שאין לבעל רשות בהם, או כמתנה שנתן הוא לאשתו, דקיימא לן דהנותן מתנה לאשתו – קנתה ואין הבעל אוכל פירות, אם גם כהאי גוונא קיימא לן 'מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל' או לא.

וראיתי להרב נתיבות משפט [על רבנו ירוחם] דף רב [נתיב כג חלק ז] שהביא בשם הריטב"א דכי תנן 'המוציא הוצאות על נכסי אשתו' – כל נכסי אשתו בכלל, ואפילו כשאין לו בהם כלום, שיש לה רשות למכור ולתת לאחרים כו'. וכתב הרב על דבריו: 'והוא דין מחודש'. עיין שם.

ואני מצאתי להרשב"א (חלק א סימן תתקב) שכתב דנותן מתנה לאשתו דאין הבעל אוכל פירות מסתברא, דאינו כמוציא הוצאות, והרי הוא כיוור ברשות ושמין לו וידו על העליונה. הרי נראה שחולק על הריטב"א בדבר זה.

ותימה לנתיבות משפט שלא זכר להביא תשובת הרשב"א ז"ל אף שכבר הביאה הרב גופיה תשובה זו בדף קל"ב. וכדי שלא לאפושי פלוגתא נראה לי דמה שכתב הריטב"א 'ואפילו בשאין לו בהם כלום' – לאו דאינו אוכל פירות, אלא שיש לו [לה] רשות לתת ולמכור ולתת, שבזה כבר כתב גם הרשב"א ז"ל בתשובת זאת דהוי בכלל המוציא הוצאות על נכסי אשתו."

מסקנת החקרי לב היא שכיון שמפורש בדברי שו"ת הרשב"א, כשאין לבעל זכות אכילת פירות, אף שבפועל אכל פירות מכל מקום זכאי הוא להחזר מה שהוציא, י"ל שגם הריטב"א מודה לזה, ומה שמפורש בריטב"א שהוא מוחל, הוא בכה"ג שבאמת האיש זכותו לאכול פירות ויחד עם זאת יש לאישה רשות למכור בלי רשותו. ובזה חידש הריטב"א שהגם שיש ביכולתה למכור בלא רשותו ואז הוא לא יירשנה, מ"מ אין זה שכיח שהיא תעשה כן ולכן הוא עדיין מצפה לרשתה. אבל אין הכי נמי במקרה שלא הייתה לו את הזכות לאכול פירות, מודה הוא לרשב"א שמגיע לו החזר הוצאות, ואין זה משנה שהוא עדיין ממצפה לרשתה.

יש לציין כאן שהגאון רבי שלמה בן שמעון שליט"א דיין ביה"ד הגדול כתב (מכתבו בעניין זה הובא בהסכמה לספר בארות שלמה לרב שלמה צדוק עמ' 7) שדברי החקרי לב היו בהעלם מדייני ביה"ד הגדול בפד"ר הנ"ל כרך ה. ולפי דבריו יש לנקוט כדברי החקרי לב שכל אימת שאין הבעל אוכל פירות הדרין לכלל שמגיע לו החזר על ההוצאות.

ולכאורה גם בדברי התר"י, מלבד הזכות לקבלת פירות מהתקנה שמובילה את ההלכה של מה שאכל אכל, אין כלל אזכור למה שהבעל מצפה לירשנה. ולכאורה יש לנקוט לדינא כמו שכתב במפורש הרשב"א בתשובה, שזה גם תואם את דברי תר"י – אף אם פשוט דברי הריטב"א מתפרשים שלא כמו שפירשם החקרי לב. אכן ראה להלן מדברי הגר"י אלמליח וכן בשורת הדין שבמציאות המגורים המשותפים כיום, י"ל שגם לדעת החקרי לב לא מגיע לאיש החזר הוצאות.

והנה יש מקום לומר שככל שיש צד שאין המקרה בכלל מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל, לכאורה צריך לחזור לעיקר הדין של יורד לשדה חברו שמגיע לו החזר כל שהוא (ותלוי אם ידו על העליונה או על התחתונה ואכמ"ל). שהרי בכל ספק תקנה אזלינן בתר עיקר הדין. אבל נראה שכיון שלפי תר"י דין זה הוא מהתקנה, א"כ רק במקום שברור בדברי הפוסקים שלא תיקנו את התקנה הוא דיש לו זכאות להחזר, משא"כ בשאר המקרים יש לראות את המקרה בכלל התקנה שמה שאכל אכל.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הדין במוציא הוצאות על דירה משותפת

הנה בפד"ר הנ"ל וכן בשורת הדין הנ"ל נקטו כדבר פשוט שההלכה של המוציא הוצאות על נכסי אשתו תקפה גם במקרה שהאיש הוציא הוצאות לשיפוץ דירה הרשומה על שני הצדדים. נקודת החידוש שם היא שלמרות שהחלק של האישה נדון כמתנה (כגון שברור שכספי הדירה באו מהאיש ולא מאישה), מ"מ כיון שהאיש התגורר עם האישה במשותף נדון הדבר כ"אכל", ולכן אין הוא זכאי להחזר בגין השיפוצים. וראו עוד בפד"ר רבני אשדוד 1063501/2 שנקטו סברא נוספת שכיון שהאיש חייב במדור האישה, הרי יש לראות בשיפוץ שהושקע על ידו כהנאה של אכל, כי ע"כ הוא מקיים את חיובו כלפי האישה. וראו עוד פסק דין בעניין זה מביה"ד הגדול (תיק מס' 812570/1 בראשות הראש"ל הגרש"מ עמר הגר"צ בוארון והגר"ח רבינוביץ שליט"א).

ולפ"ז כך יש לדון גם בני"ד שגם אם נאמר שהאיש שילם את השיפוץ מכספיו, הרי שלפי האמור דינו בכלל מוציא הוצאות על נכסי אשתו דמה שאכל אכל.

שוב ראיתי להגר"י אלמליח שליט"א בספרו אמרי משפט ח"ב סימן יא, אחר שהביא קביעת החקרי לב שבבעל שאינו זכאי לאכילת פירות, שמגיע לו החזר כספי על הוצאותיו, מ"מ אפילו במקרה העדיף מני"ד – שהאיש רשם את הדירה ע"ש אשתו, דלכאורה יש כאן מתנה שאינו אוכל פירות, מ"מ לדינא בנסיבות המגורים של בני זוג כיום, יש לנקוט שמה שאכל אכל, וז"ל שם:

"אך האמת יורה דרכו דהרוכש דירה מכספו הפרטי ורושמה על שמו ושמה בודאי אין כוונתו ליתן לה במתנה מחצית הדירה ושלא יהא לו בה זכות אכילת פירות כלל וכל זכותו בשימוש בדירה יהא רק מחמת דין שותפות שהוא שותף עמה שהרי אם אינו משתמש בדירה רק מדין שותף הלא נמצא שלפעמים יהיה מוגבל בשימוש בדירה וכגון אם האישה תבקש להשתמש בחדר נפרד שימוש של צנעה וכיו"ב שמדין שותף הרי היא זכאית לכך והרי ברור שהבעל רוצה להשתמש בדירה המשותפת ללא כל הגבלה שהרי קנאה בכספו הפרטי ועל כן ברור שגם כשנתן לה את חצי הבית במתנה נתכוין להשתמש בדירה מדין אכילת פירות ולא מדין שותף ולא יעלה על הדעת שהוא יתן במתנה חצי דירה שבה מתגוררים יחד ויהיה מוגבל בהגבלות של דיני שותפות ולא יהיה זכאי לפירות נכסי מלוג.

ואם כן אלו הם דברי הרשב"א בתשובה הנ"ל שכתב ואם נתן לה להיות לפניה כנכסי מלוג שלה אינה יכולה ליתנם משום תקנת אושא שהבעל מוציא מיד הלקוחות ואפילו פירש לה שיהא רשות בידה ליתנן או למכרן מכל מקום הרי הוא אוכל פירות כאוכל פירות דנכסי מלוג ומה שאכל אכל ומה שהוציא הוציא והיינו דאף היכא שבאמת נתנם לה במתנה מ"מ כל היכא שנתנם לה כנכסי מלוג שלה והיינו שתהא לו הזכות של אכילת פירות במתנה זו מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל".

השפעת חוק יחסי ממון על ההלכה דמה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל

הנה אם אנו מחילים את חוק יחסי ממון בני"ד, לכאורה זאת אומרת האיש לקח הלוואות למימון השיפוץ של דירת הצדדים, וההלוואות ששימשו לשיפוץ זה עדיין לא נפרעו, א"כ חובת האישה היא להשתתף בפירעון חובות אלו. וכן נקט הרב ציון לוז-אילוז בפסק ביה"ד הגדול (תיק 842067/5 הרב יעקב זמיר, הרב מימון נהרי, הרב ציון לוז-אילוז שליט"א), ושם נפסק כך כיון שהצדדים קיבלו על עצמם במפורש חוק יחסי ממון.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אולם בפסקי דין רבים ושגם הוזכרו לעיל, לא החילו בהקשר זה את העקרון של חוק יחסי ממון, וגדולה מזו בפסק דין של הגר"י אלמליח הנ"ל נקט במקרה שרשם על שם האישה חצי דירה ללא תמורה, שישנה אומדנא ברורה שאין הוא רוצה להחיל על הדירה הלכות שותפים אלא את כללי ההלכה שבראש ובראשונה הוא זכאי יהיה להנות מפירות נכסי מלוג. ומכאן הסיק גם לנדון כבני"ד, כאשר הוא השקיע ונהנה מההשקעה, תחול ההלכה של מה שאכל אכל.

אכן בני"ד אין אנו צריכים לזה, כיון שהתבאר בארוכה שהאיש לא הצליח להרים את נטל ההוכחה כי כספים אלו שימשו לצורך השיפוץ, שכן ישנם ספקות רבים להיכן הלכו הכספים שנלקחו בהלוואה, ובר מן דין, אף אם כספים אלו שימשו את השיפוץ, ביה"ד טרם מינה שמאי להערכת השיפוץ, כל כה"ג הוי חסרון ידיעה שאין ביכולתו של האיש להוציא ממחצית חלקה של האישה מדמי המכר העתידיים להתקבל מהקונה. וכל זאת מלבד הספק האם ניתן מצד החוק להחיל על הצדדים משטר של חוק יחסי ממון ואכמ"ל.

תוספת בעניין יורד לשדה חברו כאשר התכוון לתועלת עצמו

הנה גם בלא ההלכה של מה שאכל אכל, יש לדון שלא מגיע לאיש החזר על השיפוץ כלהלן.

הואיל והדירה רשומה ע"ש שני הצדדים, נמצא שהדירה משותפת, וכה"ג שהאיש השביח גם את חלקו – שזה בוודאי נעשה לטובת עצמו, שוב אין ביכולתו לתבוע את ההוצאות – למרות שהוצאות אילו גרמו להשבחת חלקה של האישה.

גדולה מזו כתב הגר"י כהן בדברי יוסף שם סימן כה. הנדון שם היה בדין שוכר שהשקיע השקעות להשבחת הנכס המושכר, וכעת אחר שהוא עזב הוא תובע את ההוצאות שלו. וכתב הדברי יוסף שבדבר זה תהיה נ"מ בין הסבר הריטב"א לבין הסבר התר"י. לפי הריטב"א, שמה שאכל אכל אינו מצד התקנה אלא שהוא מוחל על הוצאותיו, אם משום שהוא אוכל פירות אם משום שהוא עתיד לרשת אותה (זאת אומרת - אחד מהשניים, עיי"ש), א"כ גם במקרה זה שהשוכר הרי יהנה מהשקעתו, לכן הוא מוחל מראש על החזר הוצאותיו. ואף שיתכן שהוא יהנה רק מעט, מ"מ כך שיערו חכמים באומדנא ששווה לו להשקיע היום על דעת להנות ללא הגבלה, גם אם יתברר אח"כ ששיעור ההנאה אינו קרוב לשיעור ההוצאה. אבל לפי התר"י הרי נתבאר שזו תקנה, ובכלל התקנה היא שהאיש לא ימנע מלהשביח את נכסי אשתו, ובעבור זאת זיכו אותו גם בפירות, ולפ"ז אין ללמוד מתקנה זו לעלמא כבנדון שוכר שהשקיע שלא מגיע לו החזר על הוצאותיו.

אכן יחד עם זאת, אף שאין להוכיח מהסברו של תר"י וכנ"ל, מ"מ נראה להוכיח כה"ג שהשקיע לטובת עצמו, שאין לו דין יורד לשדה חברו.

דהנה גבי שוכר שהשאילה לאחר ונאנסה, קיי"ל כר"י שהשואל משלם לבעלים הראשונים ולא לשוכר כי אין לו רשות לעשות סחורה בפרתו של חברו (הבעלים הראשונים), וכ"פ השו"ע חו"מ סימן ש"ז ס"ה. ובמקרה ששומר חנינם שילם לשוכר שישמור עבורו, הביא בפת"ש שם סק"א בשם שבות יעקב שבזה אף ר"י מודה לרבנן שאין זה נחשב כעושה סחורה בשל חברו אלא בשל עצמו כיון שהוא שילם עבור השמירה. והפת"ש שם הביא שזה לכאורה תלוי במחלוקת ראשונים בשטמ"ק ב"מ ל"ה ע"ב, וז"ל:

”וע"ש עוד בשיטה מקובצת בעניין אם הבעלים צריכין לשלם להשומר חנם השכר שנתן להשומר שכר, והביא שם דמהר"י כ"ץ ז"ל כתב דבעלים לא משלמי לשומר חנם השכר שנתן לשומר שכר, אף על גב דעלייה לשמירתו דשומר שכר שומר טפי דחייב בגניבה ואבידה, אפ"ה פטורין הבעלים, ולא

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

דמי ליורד לתוך שדה חברו דנותן לו דמי הוצאה, דהתם תקנתו דבעל שדה עביד, אבל הכא לא עלייה לשמירה בעבור הבעלים כי אם בשביל עצמו שהיה לו טורח לשומרו, וע"כ פטורין הבעלים [משמע דאפילו אם נגנב מהשומר שכר דמרויחין הבעלים ממון על ידו, אפ"ה פטורין], אבל ה"ר מאיר מס[ר]קסטה ז"ל כתב שהשכר שנוטל שומר שני משומר ראשון, בעל הבהמות נותן אותו, כיון דעלייה לשמירתן, וזימנין דמרויח איהו בהכי, דאם ידוע שנגנבו או אבדו משלם אותם לבעל הבית, שאין הלה עושה סחורה בבהמותיו של חברו כו' [משמע דר"ל דאף שלא נגנב או נאבד אצל השומר שכר, ג"כ חייב בעל הבית לשלם השכר] וכמאן דאוגריה ברשות דמי, וצ"ע, עכ"ל. שוב מצאתי בספר דברי חיים בדיני שומרים סוף סי' ז' שתמה ג"כ על השבות יעקב הנ"ל מדברי התוס' דב"ק הנ"ל, וגם העיר בדברי השיטה מקובצת הנזכר במה דמשמע דעת ה"ר מאיר דאף בלא נאבד או נגנב אצל השומר שכר ג"כ חייבים".

הרי מבואר דיש מחלוקת בין מהר"י כץ והר"מ מסרקסטה כאשר השומר חינום שילם מכיסו לשומר שכר שישמור במקומו, דהוא עלייה לשמירתו, דלפי מהר"י כץ אף שהבעלים נהנה בתוספת השמירה, אינו בכלל יורד לשדה חברו כיון שעשה זאת לתועלת עצמו, ואילו לדעת הר"מ מסרקסטה, גם כה"ג מגיע לו החזר. ונראה שהדבר ספק ואין להוציא ממון ללא ראייה ברורה.

חידושו של הנתה"מ

וראה עוד בדברי הנתה"מ סימן רל"ו סק"ז שנקט בפשיטות שאין דין יורד לשדה חברו כאשר הוא התכוין לטובת עצמו. ובהג' על הנתה"מ שם העיר שזה נסתר מדברי הריטב"א הנ"ל דיש אומדנא שהוא מוחל, למרות שהוא התכוין לאכול פירות, דהיינו לטובת עצמו, עכ"ד. ולכאורה י"ל דמכאן מצי הנתה"מ להביא ראייה לדינו שה"ט שאינו מקבל החזר, הוא גופא משום שהוא עושה ע"ד להרויח פירות, דהיינו טובת עצמו. אולם זה אינו פשוט כוונת הריטב"א שקבע שהוא מוחל על תביעת פירות, ולא משום שהוא חושב לקבל פיצוי על השקעתו מהפירות (דזו באמת סברת התר"י), אלא משום שהוא אוכל פירות, לכן מוחל הוא מראש מלתבוע השקעתו (ואין זה כתמורה ופיצוי), ואילו לפי הנתה"מ אין זה משום מחילה, אלא מדיני יורד לשדה חברו, שאינו מקבל החזר כאשר הוא יורד ע"ד טובת עצמו. אולם ראה להלן שנבאר שהנתה"מ לכאורה מוכרח לפרש כן.

איך שלא יהיה, הדין היוצא מדברי הריטב"א לגבי שוכר שהשביח את המושכר, שלא מגיע לו החזר על ההוצאות, לכאורה תלוי במחלוקת הראשונים הנ"ל המובאת בשטמ"ק.

ההבדל בין השבחה שנותרה תחת רשות חברו לבין תביעה להחזר הוצאות על מתן שירות

הנה בחידושו של הנתה"מ יש נקודת חידוש יתרה מהמבואר במחלוקת המהר"י כץ והמהר"מ סרקסטה. דברי הנתה"מ מוסבים על דברי השו"ע שם ס"ח בדין עכו"ם שגזל שדה מישראל ובא ישראל אחר וקנה אותה, צריך הישראל להחזירה לבעלים הראשונים, וצריך הבעלים הראשונים לשלם לו כמה שהיה מוכן לשלם מעיקרא בכדי שהשדה הייתה נשארת בידו. וכתב הנתה"מ שעל פי המבואר בסימן שנ"ו עולה דיש חילוק בירור בין מקרה שהישראל קנה את השדה לתועלת החזרתה לבעלים הראשונים, שאז מגיע לו החזר וכנ"ל. לבין מקרה שהוא קנה מאת העכו"ם לטובת עצמו, שאז לא מגיע לו כל החזר, וזאת לפי דברי הש"ך בסימן שצ"א שיורד לשדה חברו מגיע החזר רק אם התכוין לקבל החזר, שאל"כ רק בגופו נהנה או ממונו נהנה ע"י

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מעשי בהמתו כגון שבהמתו אכלה מממון של אחד, מגיע לו החזר, כמבואר בתוס' בב"ק ק"א ע"א, עכ"ד.

והנה במקרה של הנתה"מ, המדובר, לא רק במתן שירות כמבואר במחלוקת הראשונים הנ"ל – שהש"ח שילם לשומר שכר עבור שמירה מעולה יותר, אבל הרי כסף זה לא נכנס לגוף בהמת חברו. אבל כאן הרי המהנה השביח את ממון הנהנה באופן שממון המהנה נותר תחת רשות הנהנה. והרי במקרה זה כתב השערי ישר ש"ג פכ"ה שבמקרה של משתרשי ליה, לא בעינן כלל את התנאים שכתבו התוס' והש"ך הנ"ל, שהרי ממונו נמצא תחת ידו, והוא יוכל לתבוע עליו החזר בכל כה"ג. כיו"ב ובדרך אחרת, מצינו לברכת שמואל ב"ק סימן י"ד בשם הגר"ח, שכל הנאה שבאה ע"י ידיעת הבעלים, תמיד צריך לשלם לו עבורה ודברי התוס' והש"ך הם רק כה"ג שהבעלים של הממון לא היה מודע להנאה שבאה ע"י ממונו לחברו. עכ"ד. ולפ"ז במקרה של הנתה"מ שהבעלים הראשונים קיבלו בחזרה את השדה שלהם, הרי זה כמשתרשי ליה או כממון שהבעלים ידע ממנו, שאין דברי התוס' והש"ך תקפים כה"ג.

ולכאורה נראה שהנתה"מ מפרש את דברי התוס' והש"ך בדרך אחרת מהשערי יושר והברכת שמואל, שלפי הנתה"מ כאשר הוא מכויין לתועלת עצמו הרי זה כמוותר ומוחל מראש על זכות תביעה של ההנאה, והו"ל כנותן את הנאת הממון לחברו במתנה, ואחר שזכה חברו בממון, שוב אינו יכול לחזור בו ולתבוע את חזרתו. וכדמות ראייה למצב כזה יש להביא מדברי המרדכי שהבאנו לעיל שסובר שגם באיש שבנה על נכסי מלוג של אשתו פלטרין גדולה, כאשר אכל קמעא, מה שאכל אכל. ולכאורה לפי טעמו של הריטב"א שיסוד הדין בנוי על מחילה, אינו מובן שהרי ממונו של הבעל הוא תחת רשות האישה (ולא רק מתן שירות), ומדוע שלא יוכל לתבוע את ממונו בחזרה. אלא ע"כ חזינן מכאן שהאיש מוחל על קבלת הנאה זו, והאישה זוכה בהנאה זו, ושוב אין ביכולתו לתבוע זאת בחזרה. וה"נ סובר הנתה"מ שכך הדין בקנה מהעכו"ם שדה שגזל מהבעלים הראשונים, שאם קנה זה לטובת עצמו, הרי שהוא מוחל על תביעת דמי ההנאה כנגד הבעלים הראשונים, ואינו יכול לחזור בו.

ויש לציין את ההגבלה שכתב הנתה"מ לחילוק זה, וז"ל:

"ואפשר דבקנה בשוגג יכול לומר אילו ידעתי הייתי עושה זה לטובתך, אבל בידע שהיא גזולה ולא נתכוין לטובת חברו רק לקנות לעצמו באיסור, נראה דפטור לכו"ע וכמו בסימן שנו"ו."

נמצא לפ"ז שרק במקרה שהוא ידע שהיא גזולה ובכל זאת כיוון להוציאה מידי הגוי לטובת עצמו, בזה בלבד ברור שלא מגיע לו הוצאות, כי היה בידו להתנות שלא יפסיד את ההוצאות.

ולפ"ז גם בני"ד י"ל כן, לא רק מצד התקנה של מה שאכל אכל, אלא שכה"ג הוא מוחל על תביעתו לקבלת החזר ההנאה – גם כאשר הממון נותר תחת רשותה, ומדשתק ולא התנה לשמר את זכותו, הרי זו כהסכמה שהוא מוותר על תביעת דמי ההנאה מדין יורד.

הדימוי לדברי הרמ"א בסימן רס"ד

ובני"ד עוד יותר קשה לומר שמגיע לאיש כספי השקעתו, כי הרי הדירה משותפת, ובאמת הוא משביח חלק מסוים שהוא בבעלותו, ומה שהושבח גם חלק האישה, הוא דבר בלתי נמנע, כי הדירה היא אחת שאינה מתחלקת לשנים. נמצא שיש כאן השבחה ודאית לחלק של עצמו. ויש לדמות למה שהביא הרמ"א בסימן רס"ד סעיף ד, וז"ל:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"וכן שנים שנתפסו והוציא אחד הוצאות, אם השני יצא מן המאסר בלא השתדלות חברו, אין חייב ליתן לחברו כלום, הואיל ולא התנה עמו. ואם לא יצא רק ע"י השתדלות האחר, לא יוכל לומר: לא הייתי צריך להשתדלותך כי ידי תקיפה, אף על פי שהאמת אתו, מ"מ חייב ליתן לו לפי מה שנהנה, לפי ראות ב"ד, כן נראה לי (ועיין במרדכי פ' הגוזל בתרא תשובת מהר"ם ודלא כמהר"ם פדוואה סי' ס"ג). ואם נראה לב"ד שלא הוצרך להרבות בהוצאות (יא) בשבילו, דאפילו בשבילו לבדו היה צריך לכל הוצאות אלו, אינו חייב ליתן לו כלום, דזה נהנה וזה אינו חסר".

המבואר שאם משקיע השקעה עבור עצמו ולא הוצרך להוציא עבור חברו דבר נוסף, אין חברו צריך לשלם לו עבור הנאה זו, כי זה נדון כזה נהנה וזה אינו חסר. וה"נ בני"ד אין מצב להשביח את הדירה של בני הזוג ללא שמשקיע סכום אחד, בין אם הדירה כולה בבעלותו בין אם היא בבעלות משותפת. אכן עדיין יש לדון שיש כאן כעין הקיפא יתרתה, והו"ל כזה נהנה וזה חסר, כי אילו הייתה השבחה רק על חצי חלקו של האיש, לא היה צריך להשקיע כ"כ, ביחס למצב כיום - שהדירה גדולה יותר מחמת חצי חלקה של האישה. אבל אחר עיון נראה שאינו דומה להיקפא יתרתה שהוא חסר מחמת חלק חברו, כי אין לו שום עניין בחלק של חברו, אבל בני"ד בעת השיפוץ היה לאיש עניין בקיום השותפות הדירה, ואם היה זה נחשב לחסר אצלו היה עליו לבקש את חלקת הדירה או לעשות הסכם שהוא דורש החזר על השבחת חלקה של האישה, ומדלא עשה כן, הו"ל כניחא ליה בדבר זה ולא הוי כחסר אצלו, כך נראה מסברא לאור דברי הנתה"מ בסימן רל"ו שרק בידע שהיא גזולה ואפ"ה שילם לגוי כדי להוציאה לעצמו, הרי זה כוונתו על תביעת דמי הנאה.

אכן לפי דברי הנתה"מ שם יש לומר בדרך אחרת, דו"ל שם בסק"ו:

"דאפילו בשבילו לבדו: ובזה פטור אפילו לא היה אפשר להינצל בלתי הוצאות כאלו, משום דהוא לא ירד רק על דעתו לבדו, הוי זה נהנה וזה אינו חסר דפטור, ולזה סיים רמ"א דאם ירד על דעת שניהם דחייב ליתן לו. והטעם נראה, כיון דאי אפשר להינצל בלי הוצאות, ממילא כל אחד יכול לכוף את חברו ליתן, כמו שיירא שעמד עליה גייס בסימן רע"ב [סעיף ט"ו], ועיין מה שכתבתי בסימן קע"ח [משה"א סק"ג] שכך הדין בכל מקום כשהדבר צריך לשניהם ואי אפשר לאחד לתקן הדבר מבלי חברו, שכופין זה את זה.

מבואר א"כ במקרה כבני"ד שאין אפשרות להקצות את ההוצאה רק עבור עצמו, דזה נדון כמו שני שותפים שכופין זה את זה לשלם את ההנאה הבאה להם בהשבחה. וה"נ בני"ד יש לחייב את האישה לשלם עבור ההנאה שבאה לחלקה ע"י השקעת האיש במידה והייתה דעתו של האיש בעת השיפוץ לקבל החזר על השיפוץ.

אבל הרי לא מסתבר כלל שדעתו של האיש בתקופה ההיא הייתה לקבל החזר על השבחת חלקה של האישה בדירה, שהרי שיערו חכמים שבסתמא האיש שמשקיע בנכסי מלוג מוחל על הוצאותיו כמפורש בדברי הריטב"א. ולכן בסתמא, הגם שהאיש ואישה נדונים לכאורה כשותפים, מ"מ חל כאן הדין של מה שאכל אכל לפי הריטב"א מצד אומדנא שמחל על תביעתו, וזהו בכלל הדין של יורד לשדה חברו כשעושה לטובת עצמו, די ש אומדנא שמחל על תביעת החזר הוצאתו כמבואר בנתה"מ סימן רל"ו.

סיכום

לסיכום כל האמור, בנסיבות הקיימות, האישה מוחזקת בשווה בדמי המכירה העתידיים להיכנס על הדירה המשותפת שנמכרה. האיש מבקש להפחית ממחצית הסך של האישה בדמי המכר

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בגין הלוואות שנלקחו עבור הוצאות שיפוץ שהושקעו בדירה, כלכלת הבית - פרנסת האישה והילדים, פירעון חובות של הבן וכן הוצאות חתונות של הילדים.

טענות האיש לביסוס עמדתו, עברו תמורות רבות. בתחילה טען האיש כי כספי הלוואה נכנסו לשיפוץ, משטען האקטואר כי הסכום שנקב האיש כ-400 אלף ש"ח לשיפוץ הוא מוגזם, דבק האיש בטענה אחרת, כי הכספים שימשו לצורך חתונות הילדים. האיש גם טען כי הוצאות המחיה היו גבוהות. אומנם האקטואר ציין בהקשר זה כי הוצאות הבית היו גבוהות ביחס להכנסות, אבל הסכומים שנקב האיש להוצאות הבית גם הן היו מוגזמות. כך שטענות האיש בכללותן לוקות במידת מה בחוסר אמינות.

הצדדים לא קיבלו במפורש את חוק יחסי ממון בקבלת הקנין בהסכם הגירושין, ואין אפשרות לבוא כיום אחר שהתברר להיכן הדין נוטה - שהצדדים יקבלו על עצמם חוק יחסי ממון (מה"ט יש להיזהר שלא להטעות את בעלי הדין לקבל על עצמם דבר שעלול להפסידם ואכמ"ל).

לפיכך, לא מבעיא על סך 160 – 180 אלף ש"ח שהם הלוואות שנלקחו רק ע"ש האיש, שאין ביכולתו לחייב את האישה להשתתף בהן, אלא אפילו על יתר הלוואות, לא ניתן לחייב את האישה בהן כיון שהלוואות שימשו לצורך פרנסת הבית, לצורך חתונות הילדים או פירעון חובות הבן - שאין זה בגדר כספים משותפים שאומרים לחזור אל הצדדים באופן ישיר. החידוש בקביעה זו, שהדברים יפים גם לגבי המשכנתא המשותפת ע"ס 440 אלף ש"ח, כיון שהיא נלקחה - לא בתור "גרירת משכנתא" של הדירה הראשונה, אלא כהלוואה לכל מטרה בתנאים מועדפים שגדרה ככל הלוואה וכנ"ל.

בנוגע להוצאות על שיפוץ הדירה, כעקרון יש מקום להעלאת התביעה שכן אם יתברר שהשיפוץ בוצע מכספי הלוואות, הרי שזה שירת את העמדת חלקה של האישה בדירה (ונדון כמו איש ואישה שלוו כאשר האישה היא נו"נ תוך הבית, שעל האישה לשאת בחלק שהיא התחייבה בו, כמבואר בש"ך חו"מ סימן ע"ז וכנ"ל). יחד עם זאת, ביה"ד לא מינה שמאי להערכת עלות השיפוץ כהמלצת האקטואר. על פניו נראה כי ההוצאות שטען האיש הן מוגזמות, ואין בידו ליטלן אפילו בשבועת הנוטלין כמבואר בדברי המהרי"ק והרמ"א בסימן צא. באשר לסכום הריאלי להיתכנות עלות השיפוץ העומד על כ-100 - 150 אלף ש"ח, שורת הדין שהאיש ישבע טרם שנוטל מחצית הוצאה זו, כמבואר בדברי המהרי"ק והרמ"א הנ"ל. אבל גם זה אינו – וזאת לאור ההלכה שמה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל. עוד העלינו צד, שגם בעלמא, ביורד לשדה חברו - כשירד לטובת עצמו, לא מגיע לו החזר, דלפי הריטב"א זהו גופא טעם הדין למה שאכל אכל, וכל זה יש לכוון בהסבר דברי הנתה"מ סימן רל"ו.

ראה להלן (לפני המסקנות) תוספת בירור האם תביעת האיש נדונה כממון המוטל בספק וכיצד יש להכריע בזה לדינא.

אני מסכים לשאר הסעיפים הכתובים במסקנות.

הרב חיים ו' וידאל – דיין

דעת הרב דוד שני

לענ"ד נראה כדעת כבוד הרב רלב"ג, ולהלן השגותיי על דעת כבוד הרב וידאל.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

חיוב שבועה מדין מוציא הוצאות

יש לעיין בהאי דינא שהעלה עמיתי שיש על הבעל חיוב שבועה בני"ד, כדין מוציא הוצאות, שהדין שישבע כמה הוציא ויטול. לענ"ד אין בני"ד חוב שבועה על הבעל. ונבאר זאת.

איתא ברמ"א סי' צא סעי' ג

הגה: מי שהוציא הוצאות על נכסי חברו ברשות חברו ותובע ההוצאות והנתבע אינו יודע (כמה) נשבע התובע ונוטל וה"ה בכל מידי דהאי ידע והאי לא ידע נשבע האי דידיע.

מאידיך גיסא, שולחן ערוך בסעיף ז כותב:

אם לא נתן בעל הבית לחנוני קצבה כמה יתן לפועליו, אלא אמר ליה: תן להם מה שצריכים, אם אין הפועלים לפנינו או מתו, החנוני נאמן לומר: כך וכך נתתי להם ונוטל מבעל הבית בלא שבועה.

והנתיבות סי' צא ס"ק ו כתב על זה:

בדין חוב שבועה לתביעתו להחזר הוצאותיו, היינו במקום שהדין הוא שנאמן ליטול מחויב לישבע קודם שנוטל, כשחברו אינו יודע. והא דבסעיף ז' נוטל בלא שבועה נרא' דכל זה שכתב הרב בהג"ה אינו רק במקום דלא פשע במה שא"י שא"א לו לקצוץ ההוצא' אבל בסעיף ז' שהי' יודע שכר המגיע לפועלים ולא קצץ ופשע בעצמו במה שאינו יודע ואפסיד אנפשיה וכמ"ש הט"ז שם מש"ה נוטל בלא שבועה.

המתבאר שכל חוב השבועה בדין מוציא הוצאות רק במקום שלא היה אמור הנתבע לדעת את סכום ההוצאה שהשליח יוציא.

וא"כ י"ל בבעל ואישה, שהתנהלו כך במשך החיים המשותפים, ולא בקשה פירוט על ההוצאות או פיקוח על ההוצאות או הגבלה כל שהיא בהתנהלות החיים המשותפים, על אף שהיו יכולים להתנהל כך, במקרה כזה, יש לומר שאין מקום כלל לשבועה הנ"ל, ועל אף שלא פשעה אבל אין מקום לדון חיוב שבועה. והדבר מובן בסברא, שלא ייתכן שהאישה תסמוך ידיה על בעלה, והוא יישא וייתן בהוצאות וענייני הבית, ולאחר זמן רב תחייב אותו להישבע על כל מה שעסק במהלך שנות חייהם המשותפות.

פירעון חובות שנלקחו לצורך כלכלת הבית

טענה נוספת שעלתה, מאחר שההוצאות שימשו לכלכלת הבית, וזוהי חובתו של האיש לזון את אשתו והילדים, א"כ הדין הוא שחוב זה הינו של הבעל בלבד, וא"כ אין להטיל חוב זה על האישה, ולכן יש לפטור אותה מהחובות המשותפים, מאחר שמדובר בהוצאות שמוטלות על האישה, והוא לבדו חייב בהם ובפירעונם.

ואמנם יש לדחות טענה זו.

מזונות אישה

והביאור, מאחר שהאישה כל תקופת הנישואין לא תבעה מזונות לכן אין לחייב כעת את הבעל, בגין מזונות מטעם שחוב מזונות זה רק על הבעל, והטעם הוא כי רק לאחר פסק דין המחייב את האישה, יש לדון שהינו חוב אישי שלו, וכדאיתא בשו"ע אה"ע סי' ע שאין האישה זכאית למזונות אלא מיום התביעה משום שדרך נשים לגלגל עם הבעל. ואפי' במכרה מנכסיה אינה זכאית

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

להחזר דמי המזונות משום האי דינא, וא"כ כל עוד לא תבעה האישה את מזונותיה או שלוותה לצורך מזונות, הדין שהאישה גלגלה עם בעלה, וא"כ החובות משותפים שנטל הבעל אפילו שהם לצורך פרנסתה ופרנסת הילדים דינם להתחלק ביניהם שווה בשווה.

מזונות הילדים

אמנם על אף האמור שדרך לגלגל, זהו רק במזונות האישה, אבל במזונות ילדים לא מצינו פטור זה, ונכתבו בזה פסקי דין בלא תבעה מזו' הילדים, האם בכהאי אמרינן דרך לגלגל או לא, ואמנם י"ל בנידוננו מאחר שלא הוכח שמדובר בחוב ששימש למזונות ילדים קטינים בסכום המינימלי שבהם האב מחויב מדינא, ואדרבה בני"ד איירי שהאב השתכר בעבודתו או הכניס מזומנים והיה בידו לשלם חובותיו למזונות ומדור ללא הלוואות, וא"כ י"ל שהחובות שימשו לצרכים שמעבר לחוב מזונות אישה או ילדים, וגם לא מדובר בילדים קטנים, אלא בחובות לצורך הרווחה, וכפי שנאמר בדיון שחיו ברמת חיים גבוהה. לכן אין הבעל חייב יותר מהאישה בחובות אלו, ויש להטיל חובות אלו על שני בני הזוג.

שיפוץ הדירה ע"י הבעל

ויש לדון האם האיש זכאי לקבל החזר עבור הוצאות השיפוץ או לא.

שהרי הבעל אכל מפירות ההשקעה, והדין הוא שמה "שאכל אכל", והדין שאינו זכאי לקבל החזר עבור הוצאות השיפוץ.

כפי שמצינו בגמ' כתובות עט המוציא הוצאות על נכסי אשתו וכו' ולפי"ז פטורה האישה מהחזר השקעות הבעל. ויש להביא סברות לדחות זאת שהרי כל הפטור זה שיש כאן אכילת פירות ע"י הבעל או שנוקפות לשימוש.

אכילת פירות מההשקעה:

ויש לדון האם נחשיב שהאיש "אכל" בנכסי המלוג, ולכאורה מאחר והבעל גר בנכס המשותף, א"כ הרי נהנה מההשקעה, ויש לומר שאין זה נחשב כאכילה, משום שקימ"ל ששותפין זה בתוך שלו הוא נכנס, ואפי' בשותף שהדיר הנאה את שותפו, הדין שלא נאסר, כי בשלו הוא נכנס, והרי כאן לבעל יש 50 אחוז במלא הבעלות, וכל שימוש נזקף לשימוש בחלקו ולתוספת הסבר דהיינו כל עוד ולא מכניס דיורים נוספים שבזה ורק בכהאי גוונא נימא שיש כאן שימוש בשל האישה, אבל בשימוש רגיל הוא משתמש בחלקו, וא"כ אין כאן אכל.

ועוד יש להוסיף ולדחות היבט ששימוש האישה והילדים יש בזה אכילת הבעל, מכיוון שאת חוב מדור האישה, ומדור הילדים הקטנים, הבעל נפטר מחוב זה גם במדור המקורי דהיינו בדירה במצבה קודם השיפוץ. וא"כ אין לומר שיש כאן שימוש ואכילת פירות, במה שהוציא דהיינו השקעת השיפוץ, אלא פירעון חובו הינו בדירה ללא השיפוץ, גם ולכן האיש זכאי להחזר, שהרי הוציא ולא אכל.

מוציא הוצאות בני"ד:

ואמנם בני"ד אין צורך בסברות הנ"ל, מאחר שבנידוננו אינו כלל במציאות של בעל שהוציא על נכסי אשתו, מאחר ובני"ד השיפוץ נעשה ע"י לקיחת הלוואות משותפות, לכן אין להחשיב את השיפוץ, שהבעל הוציא הוצאות, ונאמר שעכשיו בא להוציא מהאישה את הוצאותיו, אלא ההגדרה היא ששני בני הזוג הוציאו הוצאות לצורך השיפוץ, ועכשיו על שניהם

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לפרוע את חובותיהם שלקחו לצורך זה. וא"כ יש בהבנה זו לדחות את ההיבט של פטור מהחזר ההשקעות הבעל.

וא"כ לפי המבואר, בהלוואה שהבעל לקח במשותף עם האישה אין מקום כלל לדין המוציא הוצאות, אמנם למבואר אם האיש לקח חוב על שמו בלבד, או מממון שאינו בר איזון שבזה יש את המציאות של המוציא הוצאות, בכל זאת למבואר אין כמעט מציאות שנדון בה מה שאכל, כדי לפטור את האישה מתשלום ההשקעה. ובוזה גם מצד חוק יחסי ממון יש לומר שעל האישה לפרוע את החוב בחציו.

הוצאה ממוחזק

בנידוננו אנו מחייבים את האישה ומוציאים ממון מהאישה, שהרי עסקינן גם בחובות שהם רק על שם האישה, ואנו באים להטיל חוב זה על האישה, ולכאורה איך נחייב את האישה בחוב שאינו שלה אלא של האישה?!

מציינו בשו"ע חושן משפט סימן עז י:

איש ואשתו שלוו מאחד היא חייבת לפרוע החצי מכתובתה ואם הבעל או יורשיו פרעו כל החוב חוזרים ונפרעים ממנה החצי ואם הבעל קיים והיא טוענת אתה לקחת כל המעות אלא שאני נכנסתי עמך בשטר אינה נאמנת אלא במיגו דפרעתיך.

וא"כ המבואר שאין זה משנה על שם מי רשומה ההלוואה אלא מה שמחייב את פירעון חוב של בעל ואישה זה העובדה את מי שימשו כספי ההלוואה. שהרי בדין השו"ע הנ"ל החוב ע"ש האיש רק בחצי מהחובות, ובכל זאת מוציאים ממנו את כל החוב, דהיינו מעבר למחצית שעל שמו, וכן פוטרים את האישה. אם כן ה"ה בני"ד להיפך, שהחובות שימשו לצרכים והתנהלות משותפת אלא שנרשמו על שם האישה, א"כ נחייב את האישה בחצי ונפטור את הבעל בחצי וישלמו בשווה.

ייפוי כח

בני"ד האיש פעל בהלוואות על סמך יפוי כח מהאישה.

יש לחלק בין שליח שמוציא הוצאות, שבזה יש את הנידון של המהרי"ק שכדי להוציא מהמשלח צריך שבועה כמו שנכתב לעיל וכל השקלא וטריא האם זה סביר או לא ואז גם שבועה לא מהני, משא"כ בני"ד שהאיש פעל ע"י יפ"כ, א"כ הוי כידא אריכתא של משלחו. וכאילו המשלח עשה הלוואה זו, ואמנם בהגדרה ההלכתית בהרשאה יש צורך שהמרשה יקנה לשליח את הממון, וא"כ במקום שלא היה הקנאה אז יש ליפ"כ זה מעמד אחר, אבל ההקנאה הינה כדי למנוע טענת לאו בע"ד של הנתבע, ועוד י"ל שהנ"מ לפני עשיית הפעולה אבל אחר הקניה או לקחת ההלוואה גם במקום שלא היה בגדרי ההלכה נחשבת הפעולה בהתייחסות גמורה כפעולת המרשה המשלח.

וא"כ כל מעשי המורשה ע"י ייפוי כח, נידונים כאילו המרשה או האישה בני"ד עשתה, וא"כ יש כעת חוב על האישה, ואם האישה באה לטעון נגד פעולות האישה הרי היא באה להוציא ממנו ממון כדי לפרוע את מה שהיא חייבת לצד ג', שהרי פעולתו נחשבת כפעולת האישה וא"כ היא חייבת לפרוע את החובות שהאיש עשה בשבילה, ואם יש לה טענות ומענות היא יכולה לתבוע את האישה, ולחייב אתו לפרוע את החוב שלה כדי להפטר מחובה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בניגוד לשליח ומוציא על פיו שיש לשליח רשות לפעול והמשלח התחייב לפרוע את חובות השליח ובוזה אם יש טו"מ ההבנה שהשליח בא להוציא ממשלחו, ואז יהיה את הנכתב לעיל שבעי שבועה או לא סגי אלא בראיה.

מסקנה

יש לדחות את טענות האישה, הטוענת שעל הבעל-האב לשאת לבדו בחובות המשותפים, והוא הדין גם בחוב שהינו ע"ש בלבד, על האישה לפרוע חצייה, וכן נדחית הטענה שהחובות הינם בגין הוצאות מופרזות של הבעל, וזאת מאחר שדמי ההלוואה שימשו את הזוג לכלכלתם, לצורכם ולחיתונם הילדים המשותפים, והאישה לא התנגדה לכך. וכן אין מקום לחיוב שבועה על האיש לפיכך יש לראות את כל החובות, שהינם חובות משותפים, ועל האיש והאישה לפרוע כלל חובות אלו.

הרב דוד שני – דיין

בעניין קביעת המוחזקות של האישה על מחצית הכספים המגיעים לה ממכירת הדירה

הנה יש לברר יותר האם זכות האישה לקבל את כספי דמי המכר, מחשיב אותה כמוחזקת בממון זה, ולכן האיש הנחשב כמוציא ממנה, ולפיכך כל עוד לא הביא ראיה אינו זכאי לקזז את הכספי המכר המגיעים לחלקה כמו שנתבאר, או שמא מחצית מסך 684 אלף ש"ח שתובע האיש, הוא בכלל ממון המוטל בספק, ויש לדון אם להכריע בו שהדין יחלוקו או כל דאלים גבר.

והנה הקשו תוס' ב"ב לד ע"ב ד"ה ההוא, מדוע אמרינן התם בארבע דעבדינן כל דאלים גבר, מאי שנא משניים או חזין בטלית בריש בבא מציעא דעבדינן חלוקה, וז"ל:

"ההוא ארבע דהוו מינצו וכו' - הדין כל דאלים גבר וא"ת מ"ש משנים או חזין בטלית דאמר בריש ב"מ (דף ב. ושם ד"ה ויחלוקו) דיחלוקו ומפרש ר"ת דאוחזין שאני דכיון ששניהם מוחזקים אין לנו להניח שיגזול האחד לחברו דחשיב כאילו אנו יודעין שיש לשניהן חלק בה שכל דבר יש להעמיד בחזקת מי שהוא בידו כדאמרי' גבי נסכא דר' אבא.

ולריב"א נראה דלאו דוקא או חזין מדמדמי לה לשאר... ועוד פי' ריב"א דהיכא דאוחזין אפי' איכא רמאי יחלוקו כדתניא התם בפ"ק (דף ז.) גבי שנים או חזין בשטר..."

מבואר כי שיטת ר"ת היא שבכל ספק יש להעדיף את ההכרעה ע"י כל דאלים גבר ורק אם שניהם מוחזקים או אפילו אינם מוחזקים והחלוקה יכולה להיות אמת הדין הוא יחלוקו. ואילו לפי הריב"א תמיד יש להעדיף את הכרעת היחלוקו מכל דאלים גבר – גם אם הם לא מוחזקים. פשוט דברי התוס' בב"ב ב ע"א מורים שהם פירשו כפירוש ר"ת עיי"ש.

הנה להלכה יש לילך אחר דברי השו"ע שמקורם בדברי הרמב"ם. מצד אחד הרמב"ם בפ"ט טו"נ הלכה ז פסק דשנים שיושבים בצד ערימת חיטין בסימטא - יחלוקו. והטור סימן קל"ט הבין בדעת הרמב"ם דבעינן סימטא כדי שיהיה מוחזק. ומכאן משמע שהרמב"ם ס"ל כר"ת דבעינן מוחזק בשביל יחלוקו, כדי שלא ננקוט שהדין כדא"ג. אולם המ"מ דייק מלשון הרמב"ם דכיון שהרמב"ם לא חילק משמע אפי' 'באני ארגתיה' שאין החלוקה יכולה אמת יחלוקו בשבועה. וכן דברי השו"ע בסימן קל"ט שהביא דברי הרמב"ם, אינם מוכרעים. אבל הרמב"ם הלכות גזילה פ"ד ה"י פסק דגזול משניים ואין תביעה, יוציא גזילה ויניח ביניהם ויחלוקו. ויש להבהיר כי בגמרא מפורש הדין שמניח בניהם, ואילו הרמב"ם הוסיף שבין שניהם הדין הוא

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

יחלקו. כ"כ הש"ך בסימן שס"ה לדעתו. ולכאור' מוכח דלא בעינן מוחזקין בשביל חלוקה אלא סבר כריב"א דגם בלי אוחזין עבדינן יחלוקו. וכ"כ רעק"א ריש ב"מ דהרמב"ם סבר כשיטת הריב"א. ולעניין סימטא פרש, דמה שהרמב"ם הוסיף מונח בסימטא, בשביל מקרה שיש ודאי רמאי, כעין 'אני ארגתיה' וכדברי המ"מ, דהתם בעינן דווקא אוחזין בשביל חלוקה, כשיטת ריב"א, דאוחזין מתגבר על חשש רמאי, ועבדינן יחלוקו. אבל בלי חשש רמאי לא בעינן אוחזין.

עוד יש להוכיח דשיטת הרמב"ם כריב"א מדבריו הלכות בכורות פ"ה ה"ה שפסק: "שנים שהפקידו שני זכרים אצל רועה, האחד בכור והשני פשוט ומת אחד מהם, מניח הרועה השני ביניהם ומסתלק, והרי הוא ספק בכור ושניהן חולקין אותו שאין אחד מהן מכיר את שלו". שוב חזינן דעבדינן יחלוקו אע"פ שאין אוחזין כדברי ריב"א. כעקרון היוצא מדברי הריב"א שיש להעדיף את הדין יחלוקו על פני כל דאלים גבר, כך הביא הרמ"א חו"מ בסוף סימן קלט בשם הת"ה שבמחלוקת הפסוקים אם החלוקה יכולה אמת הדין הוא יחלוקו ואם לאו הדין כדאל"ג.

ניתוח המקרה בני"ד לאור הנ"ל - אם נחשבת האישה כמוחזקת בכספים, וממילא נחשב האיש כמוציא ממנה, או דהוי כשאר ממון המוטל בספק

הנה אם ננקוט כשיטת הריב"א כמוכח מדברי הרמב"ם והשו"ע, הרי גם בלא מוחזקים ממש, הדין הוא יחלוקו, ובני"ד לכאורה אין הצדדים מוחזקים בכספים עדיין, כי הם עתידים להגיע אליהם מדמי המכר. ולפ"ז צריך להיות הדין שהאיש יוכל לקבל מחצית ממה שהוא תובע, דהיינו שעל האישה לשלם רק רבע מסך 680 אלף ש"ח שהוא תובע.

אבל נראה לבאר שכל הדימוי הנ"ל הוא רק על הצד שתביעת מחצית חלקה של האישה בדמי המכר נדון כממון המוטל בספק. אבל יש לצדד שאין זה בכלל ממון המוטל בספק וממילא לדמות את המקרה בני"ד לדברי הריב"א. וה"ט כי בכל המקרים שדנו בהם הראשונים, כולל במנה שלישי או במקרה שגזל משניים ואינו יודע ממה גזל, הרי שלכל הצדדים הנוגעים בדבר יש זיקה לספק שיש בפנינו, כולל אותו אחד שהפקידו אצל או מי שגזל משניים, אבל לא כן בני"ד שקונה הדירה אינו חלק מהספק. ואדרבה, הוא אמור לשלם את מחצית הכספים לכל אחד בשווה, כי הרי יש לצדדים הסכם מכר מול הקונה בשווה. ואין לו כל זיקה לספק ממון שיש בניהם. אכן יתכן וביה"ד מוסמך להורות לו לשלם יותר או פחות לאחד הצדדים כפי הכרעת הדין, אבל אין זה מצד שהוא חלק מהספק, אלא שיש ביכולת ביה"ד מדין "אפוכי מטרטא" להורות לקונה לשלם לאחד מהצדדים בשונה מהאמור בהסכם המכר. ולכן אין ני"ד דומה למקרה של ממון המוטל בספק ממון דיחלוקו לפי שיטת הריב"א, אלא הוי כשאר מוציא מחברו שעל האיש להביא ראיה, ואם אינו מביא ראיה אינו זוכה בכלום.

והנה יש לטעון עדיין שה"מ אם הכספי המכר הם מוחזקים אצל כל אחד מהצדדים בשווה, אבל הרי כל עוד הכספים לא נגבו ע"י הצדדים, הו"ל כשאר כספי מלווה שאינם ברשותו שאין ביכולתם להקנותם כנפסק בחו"מ סו"ס רי"א, והדרינן דהוי ממון המוטל בספק לשיטת הריב"א שהדין יחלוקו אפילו בלא מוחזקים - כל שהחלוקה יכולה להיות אמת.

אבל אחר העיון גם זה יש לדחות, כי מתוס' ב"מ ע"א שדימו את שנים אדוקים בשטר שם בב"מ ז ע"א לשנים אוחזין בטלית, וכן מדברי הריב"א נשקט להדיא ששנים אדוקין בשטר נחשב הדבר כשניהם מוחזקים בממון - למרות שכסף ההלוואה הוא מחוסר גוביינא (אם כי מדברי הר"י שם ב"ב נראה שחלוק על הריב"א בעניין זה עי"ש), ובע"כ לומר דכאשר יש לכל צד ראיה שהממון מגיע לו, למרות שכעת הממון הוא עדיין מחוסר גוביינא, מ"מ לגבי הכרעת

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הדין, הו"ל כשניהם מוחזקים בו, והדרינו לך שבני"ד כל צד הוא מוחזק לגמרי במחצית הכספים שעתידים להגיע מדמי המכירה.

אכן כל מעיין יראה שיש צדדים לכאן ולכאן ואין הכרעה ברורה אם הדין כאן כממון המוטל בספק והדין יחלוקו או שאינו דומה מקרה הריב"א וכנ"ל.

ויש להבהיר עוד כי לפי הנימוקים שכתבנו, אין מקום לדמות לממון המוטל בספק לשיטת הריב"א, כי בני"ד אין הכספים נדונים כממון המוטל בספק שהדין יחלוקו אלא שבחלק מהתביעה הכספים לא מגיעים לאיש בתורת ודאי או כיון הוא לא הביא ראיה לדבריו וממילא הדין הממע"ה. ונפרט, לגבי השיפוץ העלנו שאין מגיע לו החזר, וזאת בגין הלכת מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל, וכן יתכן שבכלל לא צריך להגיע להלכה זו כי גם מדין יורד לשדה חברו, לא מגיע לו כלום. לגבי תביעת החזר בגין הוצאות שהוציא עבור פרנסת הבית, אין מקום לזה משום שאין לחייב את האישה עבור תשלום מזונות אישה וילדים. גם עבור הכספים שהאיש נתן עבור חתונות הילדים, הרי נתבאר שהחובה להשיא את הילדים, מוטלת אם בכלל, על האיש ולא על האישה, ולכן מעיקר הדין גם לזה יהבינו דין של מזונות. אולם כנגד זה יש לטעון שאין על האיש חיוב ממוני להשיא את ילדיו, ונמצא ששניהם שווים בהוצאה זו, ולגבי זה יש לנקוט שהאישה נחשבת כמוחזקת בחצי מכספי דמי המכר, ואינו דומה לשיטת הריב"א שנקטינו יחלוקו בספק ממון.

אכן גם לפי שיטתנו זו, אי אפשר להתעלם לחלוטין מחוק יחסי ממון שיש מקום לומר שהוא חל על הצדדים גם אם לא קיבלו על עצמם זאת מפורש, וזאת משום שיש מקום לומר שחוק יחסי ממון הפך למנהג מדינה. לכן צריכים אנו לדברים הנ"ל, שאפ"ה אין זה ממון המוטל בספק שלפי הריב"א יחלוקו אלא הדין הוא הממע"ה.

אכן אחר העיון כיון שאין הדברים מוכרעים ויש מקום לדמות לממון המוטל בספק שלפי הריב"א יחלוקו, הרי שיש מקום להפעיל את כללי דיני הפרשה ולחייב את האישה בסך מסוים. אבל מאחר ולדעת רוב דייני ההרכב יש לחייב את האישה במחצית סך ההלוואות, אין כל טעם שאזדקק לדון איך לפשר.

הרב חיים ו' וידאל

מסקנות

א. לדעת המיעוט בנסיבות הקיימות, האישה מוחזקת בשווה על דמי המכירה העתידים להיכנס על הדירה המשותפת שנמכרה. האיש מבקש להפחית ממחצית הזכאות של האישה בדמי המכר בגין הלוואות שנלקחו עבור הוצאות שיפוץ שהושקעו בדירה, כלכלת הבית - פרנסת האישה והילדים, פירעון חובות של הבן וכן הוצאות חתונות של הילדים.

יחד עם זאת, יש מקום לומר שמחצית הסך שמבקש האיש לחייב את האישה נדון כממון המוטל בספק שהדין יחלוקו דהיינו שהאישה תשלם רבע מסך תביעת האיש.

ב. לדעת הרוב כל החובות של האיש ושל הצדדים הם משותפים, ועליהם להתחלק בהם שווה בשווה. לפיכך יש לפרוע את כל החובות מהכספים שיתקבלו ממכירת הדירה, ואת היתרה יש לחלק שווה בשווה.

ג. היות והאישה קיבלה את חלקה ביתרת תמורת הדירה בסך של 920,000 ₪ בלבד לאחר קיזוז תשלום החובות המשותפים כאמור בסעיף א. לפיכך ביתרת תמורת הדירה זכאי

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

- האיש. ולכן בנוסף לכספים שקיבל האיש מהכספים שהיו מצויים בנאמנות עו"ד דקלה ע"פ החלטת ביה"ד מתאריך 21.1.2021, את יתרת הכסף שחייב הקונה לשלם עבור הדירה, עליו לשלם לאיש לפי הסדר התשלומים שנקבע בחוזה.
- ד. אם האישה רוצה שביה"ד ידון בתביעתה לכתובה עליה לפתוח תיק כתובה.
- ה. באשר לתביעת האישה לדמי שימוש – על המזכירות לקבוע מועד לדיון.

נפסק כדעת הרוב:

- א. כל החובות של האיש ושל הצדדים הם משותפים, ועליהם להתחלק בהם שווה בשווה. לפיכך יש לפרוע את כל החובות מהכספים שיתקבלו ממכירת הדירה, ואת היתרה יש לחלק שווה בשווה.
- ב. היות והאישה קיבלה את חלקה ביתרת תמורת הדירה בסך של 920,000 ₪ בלבד לאחר קיזוז תשלום החובות המשותפים כאמור בסעיף א. לפיכך ביתרת תמורת הדירה זכאי האיש. ולכן בנוסף לכספים שקיבל האיש מהכספים שהיו מצויים בנאמנות עו"ד דקלה ע"פ החלטת ביה"ד מתאריך 21.1.2021, את יתרת הכסף שחייב הקונה לשלם עבור הדירה, עליו לשלם לאיש לפי הסדר התשלומים שנקבע בחוזה.
- ג. אם האישה רוצה שביה"ד ידון בתביעתה לכתובה עליה לפתוח תיק כתובה.
- ד. באשר לתביעת האישה לדמי שימוש – על המזכירות לקבוע מועד לדיון.

ניתן לפרסם פסק דין זה בהשמטת פרטים מזהים.

ניתן ביום ה' בניסן התשפ"א (18/03/2021).

הרב חיים ו' וידאל

הרב דוד שני

הרב מרדכי רלב"ג – ראב"ד

קובץ זה עלול להכיל שינויי עריכה והגהה